
בכסה ליום חגנו

ראש השנה • ב

יוצא לאור על ידי

ועד חיילי בית דוד - 770

להערות ותיקונים, ולהצטרפות לרשימת הדיוור בדוא"ל
vaad770@gmail.com

בסיוע ארגון אש"ל - הכנסת אורחים
ואיגוד תלמידי הישיבות העולמי - 770

פתח דבר

אל אחינו אנ"ש והתמימים יחיו,
שלום וברכה!

ברגשי גיל ושמחה הננו להגיש לקהל אורחי המלך - "אשר הרגש החסידי שלהם האיר בהם בגילוי" ובאו להיות בחודש השביעי בבית חיינו - 770 - בית משיח, להסתופף ד' אמותיו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א - את הקובץ השני בסדרת קבצי חודש תשרי בליובאוויטש תשע"ז.

קובץ זה יוצא לאור בקשר עם ראש השנה עליו אומר כ"ק אד"ש: "שבראש השנה היא העבודה דקבלת מלכותו ית', למלאות בקשתו של הקב"ה "תמליכוני עליכם" שמלכותו ית' קשורה ומתגלה בשלימותה ע"י דוד מלכא משיחא". ואשר על כן ימצא הקורא בקובץ זה כו"כ ראש השנה'דיקע ענינים.

ע"מ לחוש ולחוות את אוירת ימים אלו במחיצת כ"ק אד"ש מה"מ הבאנו את יומנו המפורט של הרה"ח ר' אהרון קורנט מחודש תשרי תש"מ המתפרסם כאן לראשונה. ליומן הוספנו מעט תיאורים מיומנים נוספים שנתוספו בחצאי ריבוע.

בקובץ הבאנו תיאור מרתק אודות תשרי תשנ"ב שהתייחד באוירת הגאולה שהורגשה בו יותר מאי פעם. השיחות הנפלאות עם הביטויים השמימיים שפכו נפט למדורת הגאולה שהחלה לשרוף את חומות הגלות. התלהבותם, תשוקתם ואמונתם של החסידים באותה העת עלתה לגבהים חדשים, ובאוויר היה ניתן לחוש את הגאולה העומדת בפתח. בכוחה של קריאת עובדות אלו להחזיר את קהל החסידים אל העת ההיא ואל מרץ העשייה בעניני הגאולה.

כמו כן מובא בקובץ זה ליקוט ראשוני אודות החזנים בליובאוויטש לאורך הדורות, מליקוט זה עולה תמונה ברורה אודות היחס לחזנים בליובאוויטש, שאין לתת חשיבות לסילסולים והמנגינות החיצוניות כי אם לכוונה ולרגש החסידי העולה מהם.

בקשר עם כ"ט אלול יום הולדתו של אדמו"ר הצמח-צדק, ולרגל מאה חמישים שנה להסתלקותו, הבאנו סקירה מיוחדת אודות גזירת הקנטוניסטים, התייחסויות הצמח-צדק, ופועלו הרב בקשר עם גזירה חמורה זו.

.

בטוחים אנו שקובץ זה יוסיף בהתקשרותם של תלמידי התמימים האורחים לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א המתבטאת בעיקר בתוספת חיות בשליחותו היחידה "קבלת פני משיח צדקנו בפועל ממש". ובוודאי שע"י מילוי שליחותו העיקרית, נזכה תיכף ומיד להתממשות

הנבואה העיקרית "הנה זה משיח בא", עליה הובטחנו שקיומה אינו מוטל בספק והיא תתקיים בוודאות גמורה.

ובוודאי שע"י ההתאספות במקומו של מלך וההתעקשות "לילך בעקבות אביו במסילות שדרך בהן רגלי האב, ובכל מקומות שהיה רגיל להמצא שמה", נזכה כבר להתראות עם כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א פנים אל פנים בהתגלותו לעין כל, כאשר יכירו וידעו כל באי עולם כי יש מנהיג אחד לבירה זו, וכל דבריו נצחיים המה, ואף אחד מדבריו הק' לא חוזר ריקם ח"ו, ואזי "ואנחנו נברך י"ה מעתה ועד עולם הללויה" ונכריז כולנו בתוך כל אחבנ"י - ובהם ישמע בקול רם קולם של כל קהל התמימים ואנ"ש - את הכרזת הק':

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ועד 'חיילי בית דוד'

770 בית משיח, בית חיינו

ימות המשיח, ערב ראש השנה תשע"ז
ק"ד שנה להולדת כ"ק אד"ש מה"מ

תוכן עניינים

6 | פותחין בדבר מלכות

להשלים ההכנות לחגיגת ר"ה בביהמ"ק השלישי

10 | מאוצר המלך

ק"ן שנה לאדה"ז - מכתב בפרסום ראשון

12 | לחזות פני מלך

רגעים מיוחדים מהרבי מלך המשיח שליט"א בתפילה

14 | קבלת המלכות

סערת קבלת המלכות, חודש תשרי תשנ"ב - 25 שנה

22 | ראש השנה שמח במיוחד

יומן ראש השנה תש"מ - בפרסום ראשון

32 | לקיחת אנשי חיל

סקירה מרכזית אודות פעולות הצ"צ עם הגזירה בקשר עם ק"ן שנה להסתלקות הצמחצדק

52 | ליובאוויטש וחזניה

סקירה אודות החזנים בליובאוויטש מקדמת דנא

קפיצה מהגלות לגאולה

"בערב ראש השנה זה, היום האחרון דשנת תשמ"ט ידיך, רצים מהגלות להגאולה, כך שאז (בערב ר"ה) אפשר כבר להתחיל ההכנות בעוד מועד לחגוג יו"ט של ראש השנה שחל להיות בשבת בתכלית השלימות" • ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א אחרי קבלת הפ"נ הכללי - ער"ה תש"נ. מוגה

פנימיות התורה, הפצת המעיינות חוצה, והפצת כל התורה ומצוותי, ובאופן דמוסיף והולך ואור, וכל המזרז בזה וכל המוסיף בזה - הרי זה משובח.

ב. יהי רצון שיקויימו כל הענינים אודותם מדובר כאן בפדיון הכללי, והענינים שהיו צריכים להוסיף בזה - כי בנוגע לטוב אין שיעור - וכלפי שמיא גליא, ואדרבה - הקב"ה עוד מוסיף בתוספת מרובה על העיקר.

עד - הברכה שבאה מיד, היום ערב ראש השנה, לפני ראש השנה - הגאולה האמיתית והשלימה.

ובפרט שכבר בערב ראש השנה נמצאים בני במצב נעלה - כדאיתא בטור (בשם ה"מדרש"): כתיב כי מי גוי גדול וגו' (אשר לו אלקים קרובים אליו), איזה אומה כאומה זו שיודעת אופי של אלקי' כו', ויודעים שזכו בדין, ועד שזה ניכר בלבושיהם - "לובשים

א. השי"ת ימלא משאלות לבב כל אחד ואחת לטובה, בקרוב ממש, כולל ונקודתו - כתיבה וחתימה טובה בכל הענינים, הן הפרטיים והן הכלליים, ופרטיים וכלליים גם יחד.

שיהי' לכאו"א שנה מוצלחה בגשמיות, שנה מוצלחה ברוחניות, ושנה מוצלחה בלימוד התורה, קיום המצוות ועבודת התפלה במיוחד, וכל זה - מתוך שמחה וטוב לבב.

ובמיוחד - כפי שהדגיש כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו - שיהי' "עמדו הכן כולכם". להיות כולם מוכנים יחד לגאולה האמיתית והשלימה, שבאה תיכף ומיד ממש,

כך שעוד היום, ערב ראש השנה - הולכים כל בני "בנערינו ובוקנינו גו' בבנינו ובבנותינו", תיכף ומיד ממש - "ארו עם ענני שמיא" - בארץ הקודש, בירושלים עיר הקודש, להר הבית, במקדש אדני' כוננו ידיך.

וזה (הגאולה) מזדרז במיוחד - ע"י הפצת

וזה מוסיף עוד יותר בהזכי' בדין בערב ראש השנה, להיותו גם ערב שבת. כשמתכוננים וטועמים מה"סעודה" בשבת.

כולל ובמיוחד כנ"ל - שמיד בערב ראש השנה משלימים כל ההכנות לשבת ובאופן של ריצה, ועד - שבערב ראש השנה זה. היום האחרון דשנת תשמ"ט ידיך, רצים מהגלות להגאולה, כך שאז (בערב ר"ה) אפשר כבר להתחיל ההכנות בעוד מועד לחגוג יו"ט של ראש השנה שחל להיות בשבת בתכלית השלימות, "כמצות רצונך", בגאולה האמיתית והשלימה, בביהמ"ק השלישי שאז יהי' תקיעות שופר בפועל גם ביום השבת (ביום הראשון דר"ה) ואדרבה - ביתר שאת וביתר עוז.

ולזה צריך להכנות בערב ראש השנה ובמילא צריכה כבר לבוא הגאולה בערב ראש השנה, בכדי שנהי' בארץ ישראל וכו' עוד לפני ראש השנה להתכונן לקיים מצוות היום בראש השנה בתכלית השלימות.

לבנים ומתעטפים לבנים" (עם כל הפרטים הנמנים בטור).

ג. ובשנה זו נתוסף בזה עוד יותר - שערב ראש השנה חל בערב שבת, ערב והכנה ליום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת:

נוסף להכנה דערב ראש השנה בכלל (עד באופן שכבר אז זוכין בדין) - ניתוסף בשנה זו, שזה גם ערב שבת, שאז מתכוננים לשבת, החל מיום השישי בבוקר, וכל המקדים הרי זה משובח, ובפרט ע"י "רץ" בערב שבת, ריצה לדבר מצוה (לצורך שבת).

ויתירה מזה: נוסף להכנות לשבת, הרי כבר בערב שבת ישנו מעין - "טועמי' חיים זכו" - מהענינים דשבת, כולל טעימה ומעין מהענין ד"כל מלאכתך עשוי" בשבת, ע"ד כמו שהי' ביום השישי הראשון (דמעשה בראשית), יום בריאת אדם הראשון - ש"אדם נברא בערב שבת ומפני מה כו' כדי שיכנס לסעודה מיד", ש"מיצא הכל מוכן" לסעודה.

ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר - שהכל כבר מוכן וצריך רק להיות "עמדה הכן כולכם".

ובפרט בעמדנו בערב שבת כש"הכל מוכן לסעודה", מעין ובדוגמת "כל מלאכתך עשוי" שבשבת.

ובפרט שהיום הוא הסיום וחזתם דכל השנה, מלא בתורה ומצוות ומעשים טובים.

לכן בודאי ינצלו את יום ההולדת המאתיים של הצמח-צדק - להוסיף בלימוד תורתו של הצמח-צדק. ונתינת צדקה בקשר ליום הולדת המאתיים, ומה טוב - הוספה בצדקה במספר של מאתיים - מאתיים פרוטות (שזה בהישג ידו של כאו"א, אפילו טף), ואלו שרוצים לתת יותר - מאתיים ממטבע אחר, או מאתיים שטרות וכיו"ב - הרי זה יוסיף עוד יותר בכל הענינים האמורים.

וזה יוסיף עוד יותר, שכבר ביום זה, ערב ראש השנה (כשזוכין בדין), היום האחרון דתשמ"ט יריך, ערב שבת (כשטועמי' חיים זכו), יום הולדת המאתיים של הצמח-צדק (שמו של משיח) - תבוא הגאולה האמיתית והשלימה,

והקיצו ורננו שוכני עפר, ביחד עם הצמח-צדק וביחד עם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו. באופן דמראה באצבעו ואומר זה,

וביחד איתם כל בני, אנשים נשים וטף - לרקוד, באופן של רץ, ולקפוץ מהרגע האחרון בהגלות - ברגע הראשון דהגאולה - גאולה האמיתית והשלימה, ביום השישי לפרשת האזינו השמים ותשמע הארץ ולפרשת חלק הד' עמו יעקב חבל נחלתו,

תיכף ומיד ממש.

כתיבה וחימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

ונוסף לזה בערב ראש השנה שהוא ערב שבת - הכל מוכן לסעודה, כולל הסעודה דלעתיד לבוא, סעודת לוינת ושור הבר, כולל הענינים רוחניים שבזה (כמבואר בלקו"ת), אבל לכל לראש - הסעודה גשמית (כפס"ד החסידות) - שה(זוכין בדין דראש השנה הרי הוא בעיקר על הענינים גשמיים דבנ"י, מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה, בהרחבה הכי גדולה - באופן ד"הכל מוכן לסעודה".

ד. ובפרט שבערב ראש השנה, היום האחרון של השנה, הוא גם יום ההולדת של אדמו"ר הצמח-צדק, שאז "מזלו גובר", ובפרט בשנה זו שנשלם שנת המאתיים להולדתו (כמדובר כמה פעמים) - שהשמות "צמח-צדק" הם שמותיו של משיח צדקנו - הרי זה מוסיף עוד יותר כח שביום זה תהי' הצמיחה (צמח) דמשיח צדקנו (צדק), באופן דמראה באצבעו ואומר זה.

ובזה אפשר להוסיף עוד יותר - עי"ז שכאו"א, אנשים נשים וטף, ינצלו יום זה (ערב ראש השנה) להוסיף לזכותו של הצ"צ (נוסף על זכות עצמו בזה) בהענינים שבהם התבטא (עיקר) עבודתו של בעל יום ההולדת (שמזלו גובר ביום זה), ובכללות - ענינו הי' הפצת התורה, ובפרט - פנימיות התורה, הפצת עבודת התפלה ועבודת כל המצוות כולם בהידור, כולל ובמיוחד - מצות הצדקה.

והיות שהצמח-צדק הי' הנשיא של הדור שלו, והנשיא הוא הכל - נמשך מענינו זה של הצ"צ לבנ"י בדורות שלאח"ז ש"שייכים" אליו. ובפרט שבזה התבטאה גם העבודה ותפקיד ושליחות של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו - כפי שהסביר כמ"פ, שתפקידו של הדור הוא - הפצת התורה והתפלה והמצוות, ובפרט - הפצת פנימיות התורה.

וישנו הכח להתעסק בזה ללא שום טירחא,

"דער ליטוואק האָט שוין אויסגעכאַפּט"

ידוע הסיפור בנוגע לאדה"ז כאשר הי' מצב של מלכיות מתגרות זו בזו [ולהעיר מדברי חז"ל "אם ראית מלכיות מתגרות זו בזו צפה לרגליו של משיח"], ומצד טובתם הרוחנית רצה אדה"ז שמלכות מסוימת תנצח במלחמה, שלא כרצון שאר "גוטע־אידן" שמצד טובתם הגשמית דבנ"י רצו שדוקא מלכות האחרת תנצח.

כשבא ראש השנה שאז ע"י העבודה דתקיעת שופר יוכרע הדבר, מה עשה אדה"ז בידעו דגם ה"גוטע־אידן" יודעים על ענין תקיעת שופר - שינה את הסדר הרגיל. ובמקום לתקוע בשופר לאחרי תפלת שחרית וקריה"ת וכו' (סדר ע"פ השו"ע, ותלוי עם פסוקי מלכיות וכו'), הקדים לתקוע בשופר לפני התפלה!...

כלומר, ענין התפלה (בר"ה) הוא - עבודה עם עצמו (כנ"ל שתפלה היא קיבוץ כחות הנפש), וענין תקיעת שופר היא - בנין המלכות, להמליך את הקב"ה על כל העולם (דהגם שההתחלה היא ע"י "תמליכוני עליכם" - הרי הכוונה בזה היא שע"י יהי' הקב"ה "מלך על כל הארץ"), שלכן, סדר הרגיל הוא - שתק"ש (בנין ביהמ"ק) הוא לאחרי תפלת שחרית (קיבוץ גלויות).

ובפרט הענין דתק"ש שבסיפור הנ"ל, שהי' בזה כוונה מיוחדת לפעול הנצחון דמלכות מסוימת, היינו שבתקיעות אלו היתה הדגשה מיוחדת לפעול בעולם - שמצד זה, הי' צריך לכאורה במכ"ש להקדים בנדון זה תפלת שחרית לפני תק"ש. ואפע"כ, בגלל שהי' אז מצב מיוחד - שינה אדה"ז את הסדר, ולכל לראש תקע בשופר בכדי לפעול בעולם ענין הנ"ל.

כהמשך בסיפור הנ"ל, שא' מגדולי האדמו"רים (שהי' מאלה שהתנגדו לשיטת אדה"ז ורצו שצד האחר ינצח) - הודרו להתחיל את התפלה דר"ה בשעה מוקדמת ביותר, כדי להגיע לתקיעת שופר במהירות האפשרית, ואז יוכל לפעול למעלה בהתאם לרצונו, ולאחרי כל מאמציו, בהגיעו לתק"ש, נענה ואמר: "איי, דער ליטוואק האט שוין אויסגעכאַפּט!" ה"ליטאי" [כך הי' כינויו של אדמו"ר הזקן אצל תלמידי המגיד, ע"ש מוצאו מליטא] הקדימונו כבר! היינו, שהרגיש את הפעולה בעולם שנפעלה ע"י התק"ש של אדה"ז.

ורק לאח"ז - התפלל תפלת שחרית - בנין ביהמ"ק ("מוספין") לפני "קיבוץ גלויות" ("תמידין"). ופשוט שמסיפור זה יש ללמוד הוראה, שכאשר יש מצב מיוחד, אז הסדר הוא להתחיל עם "מוספין." [וע"ד מחז"ל "חטוף ואכול חטוף ושתי", דמכיון שענין זה בא לידו - הרי"ז הוראה שעליו להתעסק בזה אף שאי"ז כפי סדר הרגיל].

אמנם, בדורנו זה, ישנה הוראה מנשיא דורנו, שהעבודה לפעול בעולם קורמת להעבודה עם עצמו, בתור סדר קבוע. היינו. לא רק ענין ה"מוספין" כפי שנכלל בסדר הרגיל של "תמידין, אלא, שהעבודה של "מוספין" פעולה בעולם קורמת להעבודה עם עצמו.

(משיחת ש"פ חיי"ש תשמ"ז)

פרסום
ראשון

ק"ן שנה

מכתב ממזכירות כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א לפתיחת גן ישראל - תשכ"ג,
בו מדגיש הרבי את היות שנת תשכ"ג ק"ן שנה להסתלקות אדה"ז
• מוגש לרגל ק"ן שנה להסתלקות כ"ק אדמו"ר הצמח צדק •

מ ז כ י ר ו ת
כ"ק אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א שניאורסאהן
ל י ו ב א ו ו י ט ש
SECRETARIAT of RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
the Lubavitcher Rabbi
770 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN 13, N. Y.

ב"ה, המוד השכ"ג
ברוקלין

לכבוד הנהלת מחנה גן ישראל
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!
מוענק בזה נוסח הברכה שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לשלוח למחנות
"גן ישראל". ההערות ניהוספו אה"כ ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

בכבוד ובברכה
מזכ"ר

ב"ה, ימי הגאולה, המוד השכ"ג
ברוקלין, נ.י.

ל"גן ישראל"
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

החא פתיחה "גן ישראל" ושהותם שמה, ובמיוחד בשנת
קן להסתלקות הילולא של אדמו"ר הזקן, בהצלחה ולבריאות
הגוף והנפש - על ידי קיום התורה והמצוות, שני אור -
ומימי גאולה אלה נגיע בקרוב ממש לזמן קיום יעוד
פרשתנו וקם שבט מישראל, זה מלך המשיח, וישראל עושה
חיל.

בברכה הגאולה ושבתא טובא
מנחם שניאורסאהן

קיום התורה והמצוות: ענין של גאולה (הניא רפמ"ז). שני אור:
תורה (אור), מצות (טוטה כא, א. ב"ר פ"ג, ח). נביא. לזמן:
ראה ט"ה האריז"ל ברכת שהיינו (ריש ח"ב). זה מלך המשיח:
רמב"ם הל' מלכים רמ"א. וישראל עושה חיל: עיין זהר ט"פ
בלק. הגאולה ושבתא טובא: שייכות גאולה ושבת - ראה ברכות
נז, ב. שבת קיה, ב. וביל"ש ישעי' (רמז תיז): ליום השבת. וזגר
זאב עם כבש.

ואה טמא דפלות הענין מעלי החובה וכו' - הנה מה אוכל לעשות שלא
 ניתנה עתה האפשריות מבלי שאכנס במחלוקת. ומוכן אז איך יאג זיך ניט
 טאן עפעס.

ומה שכותב בכללות הענין שעלי החובה וכו' - הנה מה אוכל לעשות שלא
 ניתנה עתה האפשריות מבלי שאכנס במחלוקת. ומוכן אז איך יאג זיך ניט
 נאך דעם [=אני לא רודף אח"ז]

שכל העושה בהגדלת המחלוקת (גם ע"י גירוי ושיסוי אחרים)
 ה"ז לוחם בחב"ד

קטקצ אמר ונטל אספול מחלוקת
 ה"ז היפך המציאות דחיינו הציבוריים

לא' העסקנים שכתב שמטבעו אינו יכול לסבול מחלוקת, ענה הרבי:
 ה"ז [=הרי זה] היפך המציאות דחיינו הציבוריים

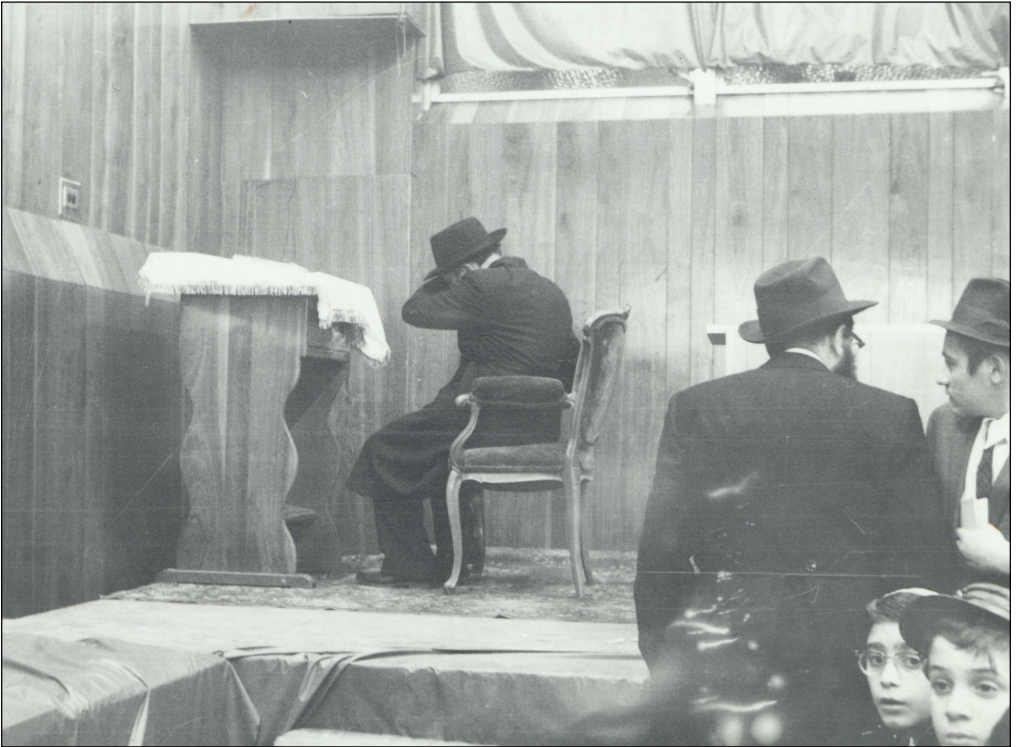
וצע דצפתו ע"פ עצמו, החסרונות וכו' - נזכרתי, בקראי מכתבו, במה שא"ל
 מבצור הפ"ק, דלפע אספול אהב: צמאך ניט כעצמך אהר אל אידן. און זיך
 אויך ניט - וואסער אדערס וצמאות.

ממכתב לר' יצחק דובאוו ע"ה:
 ומש"כ במכתבו ע"ד עצמו, החסרונות וכו' - נזכרתי, בקראי מכתבו, במה שא"ל
 [=שאמר לו] כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"ת, בנוגע לספור אחד: מטאר ניט רעדען
 לה"ר אָפּ אַ אידן. אויף זיך אויך ניט. [=אסור לדבר לשון הרע על יהודים. על
 עצמו גם לא] - ואחכה לבשו"ט ומשמחות.

לחזות פני מלך

מקבץ תמונות נדירות מכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בזמני התפילה
• חלק מהתמונות מובאות כאן בפרסום ראשון •

תמליכוני עליכם

• חצי יובל לחודש תשרי תשנ"ב •

לאורחים שהגיעו לאותו חודש המשיבוע והמשובע במחיצת הרבי מלך המשיח שליט"א לפני עשרים וחמש שנה - בתשרי של שנת תשנ"ב - לא היה שום ספק: מכאן הם עומדים לחזור אך ורק בדרך אחת ויחידה, על ענני שמיא, אל בית המקדש השלישי.

ולא היה יכול להיות להם ספק בכך. מה יותר ברור מזה?! הרי בכל שיחה חוזרים על עצמם שוב ושוב הדברים - הנה עוברים, עוד קודם סיום השיחה, ועוד לפני תפילת המנחה, לארץ הקודש ולירושלים עיר הקודש, לבית המקדש ולקודש הקדשים.

תשרי תשנ"ב היווה חוליה אחת ומשמעותית בסערת הגאולה שהוביל הרבי מלך המשיח שליט"א - סערה שהחלה בשנת תשי"א, עת קיבל הרבי את הנשיאות, הלכה והתחזקה בשנות הנפלאות, ובמיוחד מאז השיחה הידועה בקיץ תשנ"א. החסידים הרגישו היטב את הדחיפות לעשות הכל כדי להביא משיח תיכף ומיד, והיוזמות המקוריות הלכו וגברו ככל שנקפו החודשים וההתגלות עוד טרם באה.

אך לא רק מצידם של החסידים עלתה הלהבה. הרבי בכבודו ובעצמו, בכל צעד ושעל, הוביל את הלהט הגדול ובכל הזדמנות החדיר את המסר כי הנה זה בא, ועלינו לעשות הכל כדי לקבל את פני משיח בפועל. מי יכול לעמוד מנגד כאשר בכל שיחה מזכיר הרבי על כך שהנה זה קורה, ואיזה לב ישאר אדיש כאשר הרבי שוב ושוב מתחיל לנגן בשמחה עצומה את הניגון של אביו הרלו"צ, עליו התבטא שהוא "הניגון הכי שמח", שאיתו נצא מהגלות.

אפילו הצצה קטנה אל יומני אותה תקופה, אל ה'תשרי' המופלא עמוס הגילויים וההפתעות, תכנים אותנו מיד לאוירת הציפיה הדרוכה של אותם ימים, כאשר הרבי מבשר ואומר והחסידים מגבירים את האמונה והציפיה.

ומאז - אל היום, לתשרי 'שלנו', תשרי תשע"ז. תשרי שבודאי נחוג אותו בבית המקדש השלישי, עמוק לאחר ההתגלות, שתופיע עוד הרבה קודם הדפסת שורות אלו. אך גם אם, חלילה, תתעכב ההתגלות - נאחז ולא נרפה ביומני אותם ימים, נעיין שוב ושוב בשיחות השמימיות ונחדיר בעצמנו את ההכרה הברורה הזו - "הנה זה בא"!

עברו אמנם חצי יובל שנים (!) אך לא נתעייף ולא נתבלבל, נישאר דבוקים

לנבואה העיקרית ונחדיר בעצמנו את הידיעה הברורה, שהדלת הסמוכה אלינו כאן ב־770 עומדת להפתח בכל רגע, וממנה יופיע במלוא הדרו מלך ביפיו.

בסקירה דלהלן, מובאים מאירועי תשרי תשנ"ב, העוסקים בנקודה האחת והיחידה - קבלת פני משיח צדקנו - כפי שהשתקפה בשיחות, במענות הרבי ובפעולות החסידים.

קבלת מלכותו של מלך המשיח

שעות ספורות לפני תחילת ראש השנה. שעה בה מסתלקת החיות של כל העולמות ועולה למעלה למקורה ושורשה, עומד רועם של ישראל, ומקבל מחסידיו את ה"פ"ג כללי", בו הם מתבטלים ומוסרים את עצמם לגמרי לרבי.

בשיחה שנשא הרבי אחרי קבלת הפ"ג, מסביר הרבי לראשונה, שכללות העבודה של קבלת המלכות בראש השנה, קשורה עם קבלת מלכותו של מלך המשיח.

"ויש לומר שהשייכות של יום הדין דראש השנה עם הגאולה ("והצילו העדה") מודגשת גם בכך שבראש השנה היא העבודה דקבלת מלכותו ית', למלאות בקשתו של הקב"ה "תמליכוני עליכם" [כמו שאומרת הגמרא בתלמוד בבלי, שקשור עם גלות, "במחשכים הושיבני"], שמלכותו ית' קשורה ומתגלה בשלימותה ע"י דוד מלכא משיחא (שענינו ספירת המלכות).

ומזה מובן, שבעמדנו כעת ברגעים האחרונים לפני הגאולה (ע"פ כל הסימנים, כנ"ל) - הדין בימים אלו (ימי הדין) צריך להביא את העיקר והשלימות ד"והצילו" - הגאולה האמיתית והשלימה.

ותיכף ומיד ממש - מבלי להכנס לשקו"ט בזה - אין לכך זמן, כי צריכים כבר ללכת לקבל את פני הגאולה האמיתית והשלימה ודוד מלכא משיחא, וכ"ק מו"ח אדמו"ר בראשנו - וא"כ מובן, שכל רגע שממהרים לסיים את הענינים שקודם לזה, תבוא רגע קודם הגאולה האמיתית והשלימה".

(שנה לאחר מכן, ביום א' דר"ה תשנ"ג, לפני מעמד ה'תקיעות' הראשון בו לא זכו לשמוע את קולו של המלך תוקע בשופר, עמד ר' יואל שי' כהן והכריז את השיחה הנ"ל, וסיים עם הכרת הקודש: יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!)

מ"סעודה מפסקת" - לסעודת "שור הבר והלוייתן"...

השיחה שנשא הרבי אחרי תפילת מנחה בערב יום כיפור, היתה גדושה בביטויים בלתי-רגילים... הרבי דיבר על כך שעכשיו, כשהמשיח יבוא - "אזוי ווי יעדער א חסידישע סעודה" [כבכל סעודה חסידיית] שמבלי הבט מתי היא התחילה, נמשכת סעודת היום אל תוך סעודת שור הבר והלוייתן, וביום כיפור תהיה שמחה הכי גדולה באופן של "עד דלא ידע" שלא בערך לשמחת פורים.

את השיחה סיים הרבי באיחול שנוכה כעת ללכת לאכול את "סעודה מפסקת" שתימשך בהתוועדות חסידית ב"קודש הקדשים" יחד עם נשיא דורנו וכל הנשיאים שלפניו "און פון דעם רגע גייט מען גלייך אריבער צו דעם רגע פון [ומרגע זה מגיעים מיד לרגע של] א ריקוד הכי

גדול און א ניגון הכי שמח, און דערנאך [ולאחר מכן] די סעודה הכי גדולה, ועוד והוא העיקר תיכף ומיד ממש!"

ובעוד החסידים עומדים נדהמים לנוכח הגילויים המיוחדים, פותח הרבי במפתיע בשירת 'ניגון ההקפות' לאביו הרלו"צ, תוך שהוא מעודד את השירה בשטורעם הכי גדול, בתנועות נמרצות וחזקות בידו הקדושה. ריקודי השמחה הסוערים שנפתחו במקום נמשכו עוד שעה ארוכה על המדרכה שממול 770 - כמעט עד כניסת הצום...

כן תהיה - וכבר היתה לנו...

"ועוד והוא העיקר - שכן תהי' לנו בפועל ממש, ויתירה מזה, שכבר היתה לנו, בלשון עבר, ובפרט ע"פ הפתגם הידוע של רבותינו נשיאינו ע"ד הפרסום דביאת המשיח בעיתונים כפי שנתקיים בפועל ממש בתקופה האחרונה שנתפרסם בכמה וכמה עיתונים בעולם כולו (ויש להוסיף ולפרסם עוד יותר) ש'הנה זה (המלך המשיח) בא' ותיכף - כבר בא - בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים, ובגלוי לעיני כל באי עולם, ועאכו"כ 'לעיני כל ישראל' ותיכף ומיד ממש". (קטע משיחות ש"פ נצבים תנש"א, יום ב' דר"ה, וש"פ וילך ו' תשרי תשנ"ב)

כ"ק אדמו"ר שליט"א מלכנו מלך המשיח	
בזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו ממצרים - ובזכותן עמדין להגאל	
<p>We hereby accept upon ourselves as one person with one heart the Malchus of the Mashiach immediately and completely revealed to the entire world, and should take us out of Golus and build the Third Ba'as HaMikdash this very moment, Mamash, Mamash, Mamashi!</p>	<p>אנו מקבלת עלינו בזה כאיש אחד בלב אחד את מלכות בייק אדמו"ר שליט"א מלכנו מלך המשיח.</p> <p>אנו עומדות הכן בתפלה שיתגלה מלך המשיח לפני כל ויולכיננו קוממיות סארנו הקדושה ויבנה בהמ"ק השלישי תיכף ומיד, ממ"ש ממיש ממש!</p>
<p>יחי אדוננו מורנו ורבנו מלך המשיח לעולם ועד!</p>	
<p>על דרך"ש"ל נשי ובנות חבד על כינוס ההתעוררות בתורה תפילה גזקה למען המאכלה שתקיים בריח השון:</p> <p>אזכיר עה"צ עוה"צ להמשיך (להצלת) הצלחה רבה הנפלאה בכל מכל כל ומה</p> <p>* זלצל ע"ה ביום ה' רחמימות</p>	

בט"ד

עמדו הכן כולכם כאיש אחד בלב אחד

The first N'shei Ubnos Chabad L'chaim Rosh Chodesh Farbrenge
שנת 97 לאות בכל

כנוס התעוררות

תורה תפלה צדקה
for Moshiach Now

Rabbi Shlomo Majesky
 Overview of Tishrei שנה נפלאה בכל Farbrenge

Rabbi Laibel Altein
 עניני משיח ונאולה

Rabbi Dovid Nachshon
 דנה הנה משיח בא
 "Moshiach is on the threshold"

Chairman
 Miryam Swerdlov

Tuesday October 8, Rosh Chodesh Mar-Cheshvon
 9:00 P.M.
 Oholei Torah, 667 Eastern Parkway

(גדולה צדקה מסקיבה אה הנאולת) תזדקוקו will be collected

This flyer has been sponsored by
 Chana Popack, Rochel Pinson, and Leah Rubin
 לע"נ הרב החסיד הרב התמים אברהם בן דובנב ע"ה זריון
 ורוב החסיד הרב התמים מרדכי זוב בן מנחם מענדל ע"ה שלושבסקי

אשרי
על
תורה
תפלה
צדקה

מענה על כינוס בר"ח חשוון: "אזכיר עה"צ
עוה"פ (להמשך) הצלחה רבה ונפלאה
בכל מכל כל וכו"

מענה על כינוס קבלת המלכות: "אביא
בעזרת השם המצורף בזה על הציון
והזמן גרמא"

"דווקא מיט א ניגון פון הקפות"...

עוד קודם חג הסוכות, בשיחת י"ג תשרי, דיבר הרבי אודות ריקודי 'שמחת בית השואבה', שבהם "יהודי רוקד בשמחה הכי גדולה לקבלת פני משיח, עד שהוא לא מתבייש לרקוד ברחוב "לעיני כל ישראל", וכששואלים אותו: "לשמחה מה זו עושה?" עונה הוא מיד: "מה זאת אומרת? וכי אינך יודע שנכתב בעיתונים, שמשיח כבר הגיע! ותיכף ומיד הוא מגיע לכאן, ולוקח את כולנו בתוך כלל ישראל לנסיעה עם ענני שמיא לארצנו הקדושה ולבית המקדש השלישי"...

גם את השיחה הזו, סיים הרבי בדומה לשיחת ערב יום כיפור, באיחול כי נזכה תיכף ומיד ל"שמחת הגאולה" ונלך לארץ הקודש ולקודש הקודשים מתוך ניגון שמח "און דווקא מיט א ניגון פון הקפות".. וכאן החל הרבי לנגן בקול רם את הניגון, כשהוא מעודד בחוזקה בשתי ידי הקדושות.

את המעמד המרטיט של 'נטילת-הלולב' לא ישכח כל מי שזכה לשהות בחצרות קודשנו באותו 'תשרי', כאשר ביום הראשון של חג הסוכות עמד הרבי על רגליו במשך שש שעות(!), כשהוא בוחן את כל אחד ואחד מהחסידים כבקרת רועה עדרו, ועונה 'אמן' לברכתם על הד' מינים. מרוב התרגשות היו לא מעט חסידים שבירכו "על נטילת ידים" או "לקרוא את ההלל" - כשהרבי מתקן את טעותם...

בזכות נשים צדקניות

בחודש זה החלה גם פעילותן הברוכה של קבוצת נשים חסידיות מקראון-הייטס שהיוו את 'חוד החנית' של הפעילות לקבלת מלכותו של הרבי. הן לא הסתפקו בפעילות הסברה כללית אודות המשיח והגאולה, אלא הבינו מהשיחות כי יש להתמקד על זהותו של הגואל בעצמו - הרבי, ובפעילות להכנת העולם לקבל את פניו.

במוצאי יום ב' דחג הסוכות כותב הרה"ח דוד נחשון לרבי:

"מרת אריאלה תחי' חיון ביקשתני מאד ולוחצת שאדבר בענייני גאולה ומשיח בפני דוברות עברית - רובן אורחות מחר בלילה ב-10:00 באולם הכנסת אורחים.

והנני לבקש ברכה להצלחה רבה בהנ"ל ושיפעל פעולתו כדבעי. ושבוכותן שיגאלו סוכ"ס תיכף ומיד ממ"ש ממ"ש ממ"ש."

בשולי המכתב מופיע מענה הרבי "אזכיר עה"צ".

למחרת, במהלך התאספותן, כתבו הנשים מכתב נרגש אל הרבי: "הננו מתחננות ודורשות ומבקשות ומתפללות מעומק עצמותנו שכ"ק אדמו"ר שליט"א נשיא דורנו מלך המשיח יתגלה תכף ומיד עכשיו ממ"ש ממ"ש ממ"ש."

כולנו מתכנסות עכשיו, כאן בהתוועדות שמחת בית השואבה ביום רביעי אור לח"י תשרי תשנ"ב. לאחר כל מה שעשינו עד עכשיו אנו מקבלות על עצמנו ללמוד על ענייני משיח וגאולה בעז"ה יתברך ולעשות כל מה שביכולתנו והתלוי בנו - עד מסירות נפש להביא להתגלות כ"ק אדמו"ר שליט"א משיח צדקנו מיד עכשיו ממ"ש ממ"ש ממ"ש."

הרי ב"זכות נשים צדקניות" נגאלו והובטחנו שבזכות נשים צדקניות עתידים להגאל ויחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד".

בתחתית מכתב זה כתוב כי כמאתיים נשים ובנות בכינוס חתמו והרבי הוציא את המענה הכללי לאותם ימים.

בחלוקת ה'לעקאח' בהושענא רבה, עברה לפני הרבי קבוצה יוצאת-דופן, "מניין נשים" - עשר מנשות חב"ד, שהגישו לרבי מעטפה המכילה חתימות של נשים המקבלות עליהן את מלכותו של הרבי. דוברת המשלחת אמרה: "אנחנו כאן, מניין נשים עם קשה עורף" מבקשות מהרבי שיתגלה לעין כל כמלך המשיח ויוציאנו מהגלות מיד!".

בתגובה, נתן הרבי דולר נוסף ואמר: "אמן, הצלחה רבה, בשורות טובות" והוסיף "בשביל המכתב, בשביל הפ"נ ובשביל השמות". עידוד וברכה זו היו הדחיפה הראשונה לפעילות זו של נשי חב"ד.

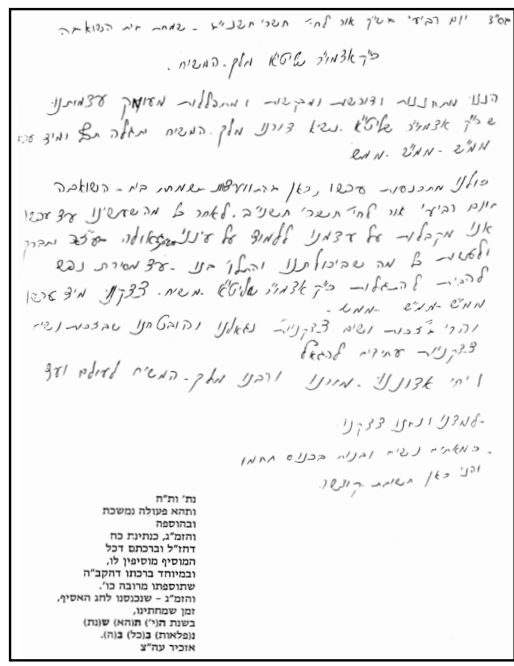
התגלות הקב"ה ע"י צדיק עולמים - בשנת הצדיק"ק...

ביומני ליל שמיני עצרת בשנה זו, מתועד רגע מיוחד במינו בו זכו החסידים ל'גילוי' נשגב ונעלה. היה זה בעת השיחה (שעצם אמירתה היתה בהפתעה גמורה), כאשר בירך הרבי את השנה החדשה לפי אותיות הא-ב, כשקרוב לסיומם אמר הרבי בדביקות כשעיניו הק' עצומות "און דערנאך קומט מען צו א צדיק" (ולאחר מכן מגיעים לאות) 'צדיק'.

"וכמדובר כמה פעמים אז דעם יאר איז שנת הצדיק"ק" (ששנה זו היא "שנת הצדיק"ק). את המילים הבאות אמר הרבי ממש בצעקה "און עס ווערט די התגלות פון דעם אויבערשטן דורך צדיק עולמים..." [ונעשית ההתגלות של הקב"ה על ידי ה"צדיק עולמים"...]. ביטוי התואם להפליא את אירועי השנה האחרונה, עליה העיד הרבי כי "מלך המשיח נגלה בה".

גם בשיחה הייחודית הזו הזכיר הרבי להמשיך ב"חסידישער ניגון" לא רק בפה, אלא ב'כל עצמות'... וסיים במילים "ובפרט לויטן רמז פון [בהתאם לרמז של] שנה זו אז תהא, הי' תהא שנת נפלאות בה, און בכל מכל כל" את המילים האחרונות צעק הרבי מאד מאד. ושוב התחיל הרבי את... ניגון ההקפות.

כבר באסרו-חג, מסתובבת ב־770 השמועה כי הרבי יקבל ל'יחידות' את הראשון לציון הרב

גח"ח
ותהא פעולה נמשכת
ובתוספת
והומ"ג כותבית כח
זהויל וברכתם זבל
המוסיף מוסיפון לו,
ובמיוחד ברכתו דחקב"ה
שתוספתו מרובה כו'
והומ"ג - שנוכחט לזג האסיף,
זמן שכתובתו.
בשנת תר"י (תחילת שנת)
נפלאות) בכולי בוחו.
אוכיר עה"צ

מרדכי אליהו, ביום ראשון ה' מרחשון בערב. השמועה מספרת גם כי הרבי הגיב על הבקשה באומרו "בחפץ לב". הרב אליהו יגיע לקראת שבת פרשת נח וישתתף ב'מלווה מלכה' של כולל חב"ד שתתקיים במוצאי שבת זו.

כינוס ראשון לקבלת המלכות

מיד לאחר החג, בעקבות עידודו של הרבי לפעילותו בהושענא רבה, נערכו נשי חב"ד לקיומו של כינוס מיוחד שמטרתו המוצהרת היא: לעורר את העם לקבלת מלכות הרבי, בפרט על ידי החתמות על ההצהרה לקבלת מלכותו.

מודעת ההזמנה לאירוע, נשלחה לרבי שהואיל להשיב עליה "אביא בעזרת השם המצורף בזה על הציון. והזמן גרמא". העידוד היה ברור - הרבי מציין בפירוש ש"הזמן גרמא" - זהו הזמן המתאים, הנכון והראוי לפעולות מעין אלו.

במכתב נוסף ששלחו, כתבו הנשים כי הכינוס מתקיים בזכות ובעקבות העידוד שראו מהרבי בהושענא רבה. גם על מכתב זה, הן זכו לתשובה מעודדת "ויהא בהצלחה רבה, והזמן גרמא והענינים, אזכיר על הציון". למחרת הכינוס, בחלוקת הדולרים, הן ניגשו שוב לרבי כשבידיהם חתימות נוספות על קבלת מלכותו.

עדות נוספת לכך אנו מוצאים במכתבו של הרב נחשון לרבי, באור לכ"ה תשרי, בו הוא כותב: "הערב ביקשו ממני בשם נשי חב"ד כאן.. שאדבר במוצש"ק (ע"פ תכניתם עתה) בראשית, בעניין המלך המשיח והגאולה, ועניתי שלשם כך הן זקוקות לדוברי אנגלית של ממש (ולא בדרגת האנגלית שלי) והנני מוכן להצטרף (באם אקבל ברכה) וניסיתי לעזור להם במרצים ומחכים לתשובה. הן נמצאות בהתעוררות גדולה ב"ה. (ר"ש שי' מז'עסקי צריך לתת תשובה מחר ור"ל שי' אלטיין מסכים רק השאלה איך ירגיש פיזית במוצש"ק).

והנני לבקש ברכתו הק', והנני מקווה שהסכמתי לדברים זה לרצון, שיהיה בהצלחה רבה ושיהיה מזה ענייני פו"מ באופן המתאים והעיקר שיביא בפו"מ למטה מיי"ט להתגלותו לעיני כל בשר ובפרט בזכות נשים צדקניות וכו' שיהיה תיכף ומיד ממ"ש ממ"ש ממ"ש."

ב"ה וז"ל א"ה שלי ה' תשרי (שאלוה דה דב) מט א

כך אפילו טאך המלך שליטא

הצרכי ביקשו ממני ביום נ"ה אדר ב"ן ה"ה פ"סון, והיא לטובתנו יצוי

(ובן אה קימא ג' סודי יוגא) לאודו דיאונצ' (ע"ה תפ"ת עג) דיאונצ' א

בנין המלך המשיח והגאולה, וצ"ע שלם כן הן צדקוה ארודו אנגליה

א המלך (ואו ד צדק באנגליה שלי) ונין מוסן אה צדק (הא זקנה דינג) וניסול

אצטו אים די צדקים ומחכים אה צדק. הן נמצאות בהתעוררות גדולה ב"ה

(ה' א מצדקסיו צ"ו) אה צדקים מהו ז"ל אה צדקים מוסים יק נטלם אין יונול ס'צ'ג

במוצש"ק.

והנין אה צדק דינגי ה'ך, ונין מקוה צדק אה צדק, אה צדק דינגי אה צדק

ולנינג מצד ענין כו"ה דיאונצ' וניאנים וניקרה זיליא דימל אה צדק אה צדק אה צדק

אציון א דלר אה צדק דינגי אה צדק דינגי אה צדק דינגי אה צדק דינגי אה צדק דינגי

ולנינג א צדק דינגי אה צדק דינגי אה צדק דינגי אה צדק דינגי אה צדק דינגי

גמ"א

בשולי מכתב זה מופיע מענה הרבי "אזכיר עה"צ". ואכן הרב נחשון היה בין הנואמים בכינוס זה. האירוע התקיים ביום שלישי ל' תשרי אדר"ח חשוון בשעה 9 בערב, במהלכו חתמו המשתתפות על הצהרת קבלת המלכות בעברית ובאנגלית בה נכתב:

"כ"ק אדמו"ר שליט"א מלכנו מלך המשיח בזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו ממצרים - ובזכותן עתידין להגאל. אנו מקבלות עלינו בזה כאיש אחד בלב אחד את מלכות כ"ק אדמו"ר שליט"א מלכנו מלך המשיח. אנו עומדות הכן בתפלה שיתגלה מלך המשיח לעיני כל ויוליכנו קוממיות לארצנו הקדושה ויבנה בהמ"ק השלישי תיכף ומיד, ממ"ש ממ"ש! יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד".

בתחילת חודש חשוון מגישה קבוצת נשים לרבי קופסא נאה ובתוכה טפסי קבלת חתימות לקבלת המלכות. נציגת הקבוצה אומרת:

"ברוך ה' יש פעילות נפלאה בכל מכל כל במבצע "ובקשו את ה' אלקיהם ואת דוד מלכם" ומצאו, ומתפשט תחת נשי חב"ד, ובכל העולם כולו ולכל השלוחות, אנו מקבלות בזה, נשי ובנות חב"ד את פני משיח צדקנו, כ"ק אדמו"ר שליט"א, ויוליכנו קוממיות לארצנו הקדושה תיכף ומיד ממש

מענה הרבי: אמן (והרבי התבונן בקופסא, ואמר): "זה בשבילי? בשורות טובות. (ושוב התבונן בקופסא ובחתימות, והוסיף): בשביל כל הענינים צריך לשלם לצדקה ותהיה הצלחה רבה, וללכת מחיל אל חיל עד שתלכו אל אלקים בצין בגאולה האמיתית והשלימה. ברכה והצלחה, הצלחה רבה".

לאחר הכינוס הכינו הנשים דו"ח מפורט, בו נכתבו הנושאים המרכזיים שנידונו במהלכו, ביניהם: הצורך לעורר את מידת המלכות של המלך על ידי קבלת המלכות, הכח המיוחד והחובה של נשי ישראל בהבאת הגאולה והחשיבות המיוחדת של המכתב והחתימות. על דו"ח זה השיב הרבי: אזכיר עה"צ עה"פ (להמשך) הצלחה רבה ונפלאה בכל מכל כל וכו'.

"פרס הטלית על הפ"נ והשתטח עליהם וראו את אד"ש מתנוענע מהבכי"

יומנו של הרה"ח ר' אהרון קורנט מחודש תשרי תש"מ
במחיצת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א • מוגש כאן בפרסום ראשון

מהר דפק כמה וכמה פעמים לפי הקצב. נעמד מ"ויברך דוד" עד "יוצר אור", ב"יוצר אור" ישב עד אחרי ק"ש, ונעמד ב"מי כמוך בא-לים ה'" והתחיל הפסיעות ב"ונאמר גואלנו ה' צבאות שמו", סדר הפסיעות כנ"ל. בחזרת הש"ץ ממתין לחזור למקומו עד שהש"ץ מגיע ל"למען שמו באהבה" ואז חוזר למקומו להתיישב. ולא התרומם, לא ל"מחיה המתים" ולא ל"מגן אברהם" (כפי שראיתי). בניגון "שמחה לארצך וששון

יום א' תשרי ה'תשמ"מ (ר"ה יום א')

שחרית

שחרית בשעה 10:00. אד"ש עמד עד אחרי ברוך שאמר (ואח"כ ישב). לסוף "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו" כבר התחיל אד"ש לדפוק על הסטענדר בידו הק', ואח"כ ניגנו ב"האדרת והאמונה" ניגון הרגיל ושרו המילים. בתחילה דפק ג' פעמים ובתחילת כל בית של ניגון ג' פעמים, ובסוף כשמנגנים

להוריד הקטיפה ממנה - התיישב (שכחתי לכתוב שנעמד מ"לא-ל עורך דין" עד אחר "יהלונך סלה" של "אתה קדוש").

כשפותחים את הארון מסתכל אד"ש על הארון, ואח"כ אומר בסידור את הנוסח, ולאחר שאומרים "שמע ישראל" וכו' מסתכל בסידור, באמצע על הספר תורה, ושוב בסידור, וכשגומר מסתכל שוב בקהל, ואח"כ כל הדרך על הספר תורה, עד שמניחים אותה על הבימה. וכשמניחים על הבימה מתיישב ומסתכל את הקריאה. בין

לעירך" החזן ניגן ועזרו לו אבל אד"ש לא הגיב. כן הי' בכל התפילות ובשני הימים.

ביאמן' של "המלך הקדוש" אד"ש מתרומם כשידו הימנית נסמכת על משענת הכסא ומיד אח"כ מתחיל לדפוק בידו הק' כשהוא יושב והסידור מונח על המדף שיוצא מהסטענדר, ומכה על המדף, ומתחילים לנגן "אתה בחרתנו".

נעמד ל'אמן' של "מקדש ישראל ויום הזכרון", ונשאר לעמוד עד אחר הנחת ספר התורה על הבימה. וכשהוציאו את הכתר תורה והתחילו

מוסף

במוסף בחזרת הש"ץ, חזר אד"ש למקומו אחרי שגמר הש"ץ "למען שמו באהבה" והתיישב רק אחרי 'אמן' של "מגן אברהם", ונעמד ל"ונתנה תוקף קדושת היום" עד אמצע "חמול על מעשיך וכו' פאר מקדושים" וישב ג"כ בפיוטים שפותחים הארון.

ל'אמן' של "המלך הקדוש" התרומם ומיד התחיל לרמוז שישרו, ושרו "אתה בחרתנו" וכן דפק עד סיום הניגון.

ב'עלינו', אד"ש לפני שכורע, מסדר את הטלית, ואח"כ לאט לאט מתכופף על

הקראים הי' הרש"ג - שלישי כרגיל, ור' מענדל (פוטרכס - המשפיע מכפר חב"ד) שישי, וכמובן שנשארו לעמוד עד שאד"ש גמר ההפטרה. בשעת ההפטרה שמעו טוב, וב"ה שאד"ש לא בכה כלל. ובכלל השנה ר"ה שמח (רק שלא יהי' ר"ל הי' לא תהי' מה שהי' כשהי' פעם שמח בתשרי (מלחמת יום הכיפורים ותשרי תשל"ח הידוע)).

לפני התפילות בשבת לא שרו "אבינו מלכנו" כבכל שנה אפי' כשחל בשבת. לקחו הס"ת ואד"ש הולך אחריי' לאט לאט רק אחרי שסוגרים את הארון קודש ניגש אד"ש למקומו.

ומצמיח ישועה", ובקדושה מדלג ג"פ קדוש ופ"א בברוך (במוסף דפק ג"כ בידו הק' ובברוך פ"א).

עמד כל מנחה ונשען על הסטענדר. בקדוש התרום וב"אתה בחרתנו" דפק בידו הק' ושרו. ומודים התרום ושחה וכן התרום ל"כתוב לחיים טובים" ול"בספר חיים וכו'". אמרו ג"פ גוט יו"ט, ואח"כ התחיל "אתה אתה בחרתנו" ושמעו הכל בקול.

למעריב נכנס 7:50 (ולא שרו אבינו מלכנו). (השאר כאתמול).

אחרי מעריב עשה ג"פ בידו הק' וכולם ענו "גוט יו"ט" ג"פ, ואח"כ התחיל אד"ש "אתה בחרתנו" ובדרך הורה להגביר השירה ואמר לאחדים "גוט יו"ט" (את הקדיש יתום אמר אד"ש ואח"כ אמרו כל החיובים).

יום ב' דר"ה (יומא אריכתא)

שחרית

שחרית נכנס בשעה 10:00. מיד התחיל אד"ש לדפוק על הסטנדר והתחילו לשיר אבינו מלכנו ב' פעמים, ומיד כשהרים ידו כולם הפסיקו, ואלו שרצו להמשיך נשאר בפה פתוח.. ואח"כ אמר החזן הייה רצון' ואד"ש אמר קדיש דרבנן ואח"כ כל החיובים. עמד עד אחרי ברוך שאמר. ב"האדרת והאמונה" הורה לשיר כמו אתמול. נעמד ל"ויברך דוד" והתיישב ל"יוצר אור". נעמד ל"בשמחה רבה ואמרו כולם", והתחיל הפסיעות ב"ונאמר גואלנו".

בחזרת הש"ץ חזר אחר "למען שמו באהבה" והתיישב אחר המזמור "מסוד חכמים ונבונים וכו' ואדוני האדונים". נעמד לקדושה והתיישב אחרי "אתה קדוש - יהללך סלה".

הברכיים וכורע ומתרום בפעם אחת ובלי להסתמך על שום דבר ועומד עד אחרי "אתה הראת".

ב'אמן' של "מקדש ישראל ויום הזכרון" לא ראיתי שאד"ש מתרום. החזן ניסה לנגן כמה ניגונים ואד"ש לא הגיב וכמובן שהשתיקו אותו. רק באמצע כשאד"ש שם על הסטענדר רק ב' אצבעותיו הק', ראיתי איך שמרים בניגון אחד אצבע אחת, והי' זמן שהחזיק רק אצבע אחת על המדף ולפעמים אחז המחזור בשתי ידיו. ובד"כ שם את ידיו על המדף ומשעינם ג"כ על המשענת של הכסא.

ל'אמן' של "זוכר הברית" נעמד אד"ש, והיות והכהנים כבר חיכו למטה ירד אד"ש. ושמו לאד"ש הסטענדר שתמיד עומד לקרה"ת למעלה, ושם עמד, והכהנים עלו למעלה. וכן נשאר אד"ש למטה עד אחרי קדיש בתרא אחרי תהילים, ואז הכהנים ירדו ואד"ש אמר לכל אחד א יישר כח (הכהנים שעולים על הבימה הם רק אורחים).

אח"כ עולה אד"ש על הבימה ואחד מכריז כמה עניינים, אח"כ אד"ש עושה בידיו הק' מלמטה למעלה וכולם צועקים "גוט יו"ט", וכן ג' פעמים, אח"כ התחיל אד"ש "אתה בחרתנו" ויצא. לאחר שיצא המשיכו לרקוד וכן הי' בלילה.

(שכחתי לכתוב שבשחרית כשהחזן אומר ברכת כהנים מסתכל עליו אד"ש, ובמוסף ב"היום תאמננו" ניגנו ניגון השמחה של "ציון במשפט תפדה", ואד"ש עשה בידו הק' והיה שמח).

מנחה - מעריב

מנחה בשעה 6:15. אד"ש עלה שלישי כרגיל. בחזרת הש"ץ חזר ב"מלך ממית ומחיה

מפטיר ותקיעות

לאחרי קריה"ת לקח אד"ש את השופרות כשהם עטופים בשתי מפות לבנות וכיניהם מפה צבעונית אדומה עם עיגולים צהובים. אחריו הלכו - לייבל עם שני חבילות גדולות של פ"נ שהם עטופים בנייר חום וקשורים בחוטים, ובנימין קליין עם עוד חבילה, והניחו אותם בקצה הבימה, ואד"ש אמר את הקדיש אחרי קריה"ת. בהגבהת התורה הסתכל אד"ש על המילים, ואח"כ על הס"ת - אחרי שגללו והלך המגביה לישב במקום.

ואח"כ קרא אד"ש ההפטרה וכמעט בכה בכל ההפטרה, ורק יכלו לשמוע את ההתחלה, ובאמצע קצת. את הברכות שמעו כבר טוב. אחרי ההפטרה נעמדו עם שני הס"ת בשני צידי אד"ש ואד"ש הקריב את החבילות פ"נ

ב'אמן' של "מחיה המתים" ו"מגן אברהם" לא התרומם, אבל ב'אמן' של "האל הקדוש" התרומם, ואח"כ הורה (כנ"ל) לשיר "אתה בחרתנו".

ב'אמן' של "מקדש ישראל ויום הזכרון" נעמד ונשאר לעמוד עד קריה"ת. בברכת כהנים הסתכל על הש"ץ כשאמר. (הכהנים לא עולים בשחרית).

ב'אבינו מלכנו' הורה (כנ"ל) לשיר "אבינו מלכנו" ב' פעמים.

אחרי "לדוד ה' אורי וישעי" אמר אד"ש קדיש, ואח"כ כל החיובים. פתיחת הארון הכלל כאתמול. העולים לתורה היום - כהן ה' ר' יעקב כ"ץ משגיח בכפ"ח, והרב טרעבניק מרא דאתרא דכפ"ח.

לאחורי אוון ימין נפל משמאל, ואח"כ ג"כ מימין נפל. ואח"כ סידר את שני הצדדים, כן נשאר כל סדר תשר"ת. ובסדר תש"ת הוריד מאוון ימין ורק הי' על אוון שמאל. ובסדר תר"ת הוריד מאוון ימין, הי' לאחוריו רק באוון שמאל.

אח"כ אמר את הפסוקים "אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון" וכולם אחריו, וכן כל הפסוקים. אחרי "אשרי", ב"יהללו את שם", הלך אחרי הס"ת ואחריו לייבל ובנימין עם הפ"נ, והניחו אותם על שולחן על הבימה, ואד"ש עלה על הבימה אחרי שהכניסו את הס"ת להיכל.

מוסף - תקיעות מעומד

בסדר תקיעות מעומד תקע מישהו אחר, והוא עמד על במת קריה"ת ולייבל הורה לו מתי שאד"ש גמר, שהוא יתחיל לתקוע.

בחזרת הש"ץ חזר אד"ש ב"למען שמו באהבה" והתיישב אחרי 'אמן' (אינני בטוח בזה רק שזה ע"פ מה שמענו) של 'מגן אברהם'. נעמד ב'לא-ל' עורך דין' ונשאר לעמוד עד אחר 'חמול על מעשיך וכו' פאר מקדושים' ('וכל מאמינים' אמרו מהר).

ב'אמן' של 'מחי' המתים" לא התרומם, אבל ב'אמן' של 'המלך הקדוש' התרומם.

הורה לשיר "הוא אלוקינו", וב"קדוש" דפק על הסטנדר ג"פ ובברוך פ"א.

הורה (כנ"ל) לשיר "אתה בחרתנו". באמצע "ומנחתם ונסכייהם" נעמד ל"עלינו", וב"כורעים" כרע כנ"ל, והתיישב אחרי "אתה הראת וכו', מעתה ועד עולם". נעמד ב'אמן' של "מקדש ישראל ויום הזכרון" ועמד עד אחרי "היום הרת עולם כו' איום קדוש".

לאמצע יותר ואח"כ התחיל לסדר השופרות. כשגמר פרס הטלית על הפ"נ והשתטח עליהם וראו את אד"ש מתנועע מהבכי.

אח"כ התרומם והסתכל לצדדיו, ואת הטלית שם על ראשו ויורד ללמטה יותר, ואחו בשני ידיו, ושפתו מקופל לבפנים קצת והתחיל הפסוק "למנצח לבני קורח מזמור". והוריד את הטלית ואמרו ז"פ המזמור.

אח"כ השתטח שוב על הפ"נ כנ"ל ואח"כ הרים הטלית והסתכל לצדדיו, ופניו היו מאוד מאירים. והוריד את הטלית מעט וקיפל את שפתו ואחזו בשני ידיו לצדדיו, והתחיל הפסוק "מן המצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה", וכולם עונים אחריו ובאותו ניגון כפי שאד"ש ניגן, וכן כל הפסוקים.

אחרי הפסוקים מוריד הטלית ואומר ה"יהי רצון". אח"כ אומר את הברכות "לשמוע קול שופר" ו"שהחיינו" ותוקע. בתחילת התקיעה הראשונה הי' קשה ובערך ניסה כ-3 פעמים, ושברים תרועה הי' יותר טוב, רק שהקול הי' מעט צרוד. וכן כמעט כל התקיעות. בתקיעה שני' של תשר"ת אד"ש ניסה כ-7 פעמים ואח"כ התקיעה לאחריה ג"כ הי' קשה והתקיעה האחרונה של תשר"ת הי' טוב.

וכן הי' בסדר תש"ת, שהתקיעה הראשונה ניסה כג' פעמים, ובאמצעית הי' קשה כנ"ל בתשר"ת. וכן הי' בתר"ת, אבל הי' עוד יותר קשה.

בתקיעה אחרונה, תקיעה גדולה, ניסה יותר מ-10 פעמים עד שתקע (ושה' יתברך יעזור ושיהי' רק שנה טובה...) אחרי כל סדר תשר"ת תש"ת תר"ת הוריד אד"ש את הטלית והתוודה בלחש.

בתחילה לפני התקיעות סידר אד"ש את הטלית לאחורי אוון שמאל ואח"כ כשסידר

יהללוך סלה". בשעת חזרת הש"ץ הסתכל בסידור ושני ידיו בשני צידי הסידור (ולא כבימי חול שיד ימין מניח על מצחו הק') ב'אמן' דהאל' הקדוש התרומם, והורה לשיר באתה בחרתנו.

נעמד ל'אמן' של 'מקדש ישראל ויום הזכרון'. במודים שחה, וכמדומני שהתנועע כל זמן אמירתו, כשהוא שוחה.

ב'אבינו מלכנו' הורה לשיר ב'פ. אחרי עלינו אמר קדיש. סדר הנענועים בקדיש - 'שמי' רבא', 'ויצמח פורקני', 'בעגלא ובזמן קריב', ובי'הא שמי' רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא' ומתרומם ושוב שוחה ומתנועע 'יתברך וישתבח ויתפאר ויתרום', ובי'תינשא' מתרומם, ושוחה שוב ב'שמי' דקודשא בריך הוא', ושוב שוחה ב'דאמירן בעלמא ואמרו אמן'. ובשאר 'אמן' אינו שוחה. בעושה שלום פוסע כרגיל ומטה ראשו לצד ימין ואומר "עושה", ולצד שמאל אומר "שלום", ובאמצע "במרומיו", וממשיך עד הסוף כשפוסע לאחוריו.

אח"כ אמר משניות בשני דפים שהיו נוספים למחזור, והי' שם ג"כ שיחה. התחיל בשקט ממשנה ד' נפל לתוכו יין", והתחיל בקול מ"מחט שהיא נתונה". וכשגמר, לפני קדיש העביר את אצבעו הקדושה של יד שמאל לרגע על מצחו הקדוש ואמר קדיש, ואחרי שכולם אמרו קדיש יצא לתשליך וכשיצא תפס בפרוכת לרגע וכן הי' כשנכנס, וכשהגיע לפתח של 770 שאל היכן הרש"ג ומיד פינו לרש"ג מקום. ואד"ש הסתכל לאחוריו, וכשהגיע הלכו שניהם לתשליך, וכך הם היו שם וכולם נשארו בחוץ, וכשחזר הורה לזושא ווילמובסקי לשיר זושא התחיל אתה בחרתנו.

ב'ארשת שפתינו' החזן ניגן ואד"ש נענע מעט בידו הק', אבל בשאר הניגונים שניגן החזן - לא הגיב.

ב'אמן' של "זוכר הברית" נעמד וירד מהבימה. עלו הכהנים שהיו מוכנים כבר למטה. (ואף שהזכירו לפני התפילה שלא יעמדו שם, בכ"ז עמדו ואד"ש ירד כנ"ל), ונשאר לעמוד עד אחרי תהילים ואחרי שאמרו כולם הקדיש (אד"ש אמר קודם ואח"כ כולם) וירדו הכהנים, ואד"ש אמר לכל אחד א יישר כח.

בברכת כהנים כולם מתכסים בטליתות וכל "770" נראה כהרים הרים.

ובניגון "היום תאמצנו" ניגנו ניגון השמח של "ציון במשפט תפדה". בקטע הראשון אד"ש נענע בראשו, בקטע שני עשה מעט בידו הק' (שמעתי שבעת התקיעות מעומד אד"ש החזיק מעט את הציציות. ראיתי שבשחרית יום א' הטלית של אד"ש בצד ימין מקופל מעט לאחוריו ז.א. מוכנס על כתפיו, ובצד שמאל הי' מעט מתחת ומעט ירד למטה על ידו הק', ובמוסף היו שני הצדדים מקופלים למתחת הטלית ולמטה פתוח ולא מקופל, וביום ב' לא הבחנתי אבל כמדומני שבמוסף הי' כבשחרית ביום ראשון).

אחרי תהילים עשה בידו הק' תנועה כנ"ל וכולם ענו ג"פ "גוט יו"ט", ואח"כ התחיל "אתה בחרתנו" ובדרך הורה להגביר השירה.

מנחה - תשליך

מנחה בשעה 5:00 למעלה. את הסטענדר והכסא והשולחן הניחו בצד השני של הזאל שזהו המקום הרגיל בשבת, ולא בפתח מול געה"ת. בחזרת הש"ץ חזר ב"מצמיח ישועה" והתיישב אחר "אתה קדוש וכו'

כ"ק אד"ש בחלוקת כוס של ברכה.
לידו א' החסידים המשמח את הקהל
בנגינה בכינור

התוועדות - כוס של ברכה

אח"כ התוועדות בערך בשעה 7:00 עד 8:45, ואז התחיל כוס של ברכה. בתחילה הי' שיחה ודובר ענין ר"ה שחל להיות בשבת ובנוגע לשנת השמיטה. ושמעו טוב את כל ההתוועדות. ואח"כ הי' מאמר ד"ה "וביום שמחתכם ובמועדיכם", ואח"כ שיחה בנוגע למעות הנצרכים, ניגנו ניגון ד' בבות של אדה"ז ואד"ש נענע מעט בראשו והי' רציני.

(בתחילת ההתוועדות נטל את ידיו הק' ג"פ על יד שמאל ולפנ"ז על יד ימין, אבל לא ראיתי בדיוק כמה. ושפשף ידיו וברך ואח"כ ניגב. וכשעשה ברכה על החלות, בתחילה רשם על החלות עם הסכין ואחוס אחת ממול השני בצורה עומדת. ושניהם חלות עגולות

גדולות, ואח"כ חתך חתיכה מהם, ואח"כ עוד חתיכה שממנה אכל ועטפם מבפנים, ומהם אכל במשך ההתוועדות. אח"כ מענדליג ניגש ומילא לאד"ש כוס עם יין והקריבו לאט לאט לאד"ש, ואד"ש נענע לו בראשו (א יישר כח), ואד"ש אמר להרבה לחיים, בזמן הזה שרו אתה בחרתנו. ואח"כ הורה ליואל כהן לנגן ניגון הג' תנועות (הבעש"ט, המגיד, ואדה"ז) ואח"כ אבינו מלכנו (של אדה"ז) אח"כ ניגון של אדה"א)

ואח"כ ניגון של הצ"צ - ימין ה', ואח"כ ניגון של אדמו"ר מהר"ש - לכתחילה אריבער, ואח"כ ניגון אדמו"ר מוהרש"ב, ואח"כ ניגון אדמו"ר הרי"צ - הבינוני, וניגון אד"ש הי' הוא אלוקינו. בניגון זה אד"ש נענע מאד חזק בראשו וכל 770 ממש קפץ, וזה הי' מאד

קעת מרגיש השכינה של הרבי

באמצע התוועדות דר"ה אד"ש אמר לאחד להגיד לחיים. ואח"כ רצה לומר לו משהו ולא הבין, אז אד"ש קרא ליואל ואמר לו שיאמר לו.

ובאמצע הי' אחד שעמד על הפרמידות שהוא רצה לומר לחיים, אבל לא הי' לידו יין (הוא עובד בהכנסת אורחים וגר בא"י) וחשב לעצמו ע"ז שלא יכול להגיד לחיים. ובאמצע הרבי הסתכל לעברו ואמר שיאמר לחיים והוא לא הבין, והוריד את הראש, והרבי המשיך להורות לו שיגיד לחיים, ועד שדחפו אותו ואמרו לו שהרבי מתכוון אליו, אז הסתכל והרבי אמר לו שיגיד לחיים. אז אמר לרבי שאין לו יין, אז הרבי הורה שיתנו לו לחיים, ואמר לחיים. ומאז, הוא כבר מסתכל כל תנועה של הרבי וכו' ואמר שכעת מרגיש השכינה של הרבי שמבין מה שאומרים על הרבי הרבה ענינים וכו' וד"ל.

לאחרי ההתוועדות נתן לירוסלבסקי את המים והבקבוק יין ושפך מכוס לבקבוק וג"כ את החלות ובכוס של ברכה כשנגנו ג"כ הניגון הרבי עשה מאד הרבה זמן בידיו הק' וטלישעבסקי חיבר על זה המילים ביום שמחתכם ומועדיכם ואד"ש קיבלו והיה מאד שמח, ואד"ש שם הכוס-גביע ומחא כפיים בשני ידיו וכן והי' משך זמן רב.

(באמת שאני הפסדתי את כל האמת הנ"ל מפני שהלכתי מפני שהלכתי הביתה להשים את הכוס ונשארתי בבית)

ל'אמן'. ואח"כ התחיל בקול מ"ונשא ברכה מאת ה' וכו'" עד ל"ואמרו אמן".

אחרי ההתוועדות מעריב, ואח"כ כ"ק אד"ש עשה הבדלה, אח"כ התחיל כוס של ברכה ואד"ש אמר לכל אחד לחיים ולברכה (וכן לי) ולפני שאד"ש מזג הכוס הסתכל על האדם שנתן לו (וכן לי). בשעה 11:00 בערך נגמר כוס של ברכה וכ"ק אד"ש הגיע לפני גן העדן העליון ושרו שם הניגון דער רבי איז געזונט, זאל שוין זיין די גאולה.

ציוה לנגן שמח"ת'דיקע ניגון, אד"ש עשה מאד חזק בידו הק' כ-5 דקות, וכן בחלוקת כוס של ברכה כששרו זאת אד"ש הראה להגביר השירה, וכן ששרו ואתה אמרת היטב היטיב עמך, וכן כששרו הוא אלוקנו, אבל היו ניגונים שלא הגיב (כגון חיילי אדונינו, והריקותי לכם ברכה, ועוד ניגונים) וכן כשאד"ש נסע לביתו שרו את הניגון "שתבוא הגאולה" ועברו את הכביש, וממש שחסמו את הכביש, וכמעט שמכוניתו של אד"ש לא יכלה לעבור, ואד"ש הורה לתגבור השירה.

מרגש. ושרו את הניגון כ-7 פעמים, משא"כ בשאר הניגונים אד"ש סגר העיניים והי' רציני, רק מידי פעם בפעם הרים את עיניו הק' ונענע לאט לאט בראשו בכל תנועה ותנועה. ובניגון לכתחילה אריבער עשה אד"ש בראשו 10 פעמים ואז ניגנו 10 פעמים, ומיד כשהפסיק הפסיקו לנגן התנועה הזאת הידועה שוב אלא המשיכו הניגון.

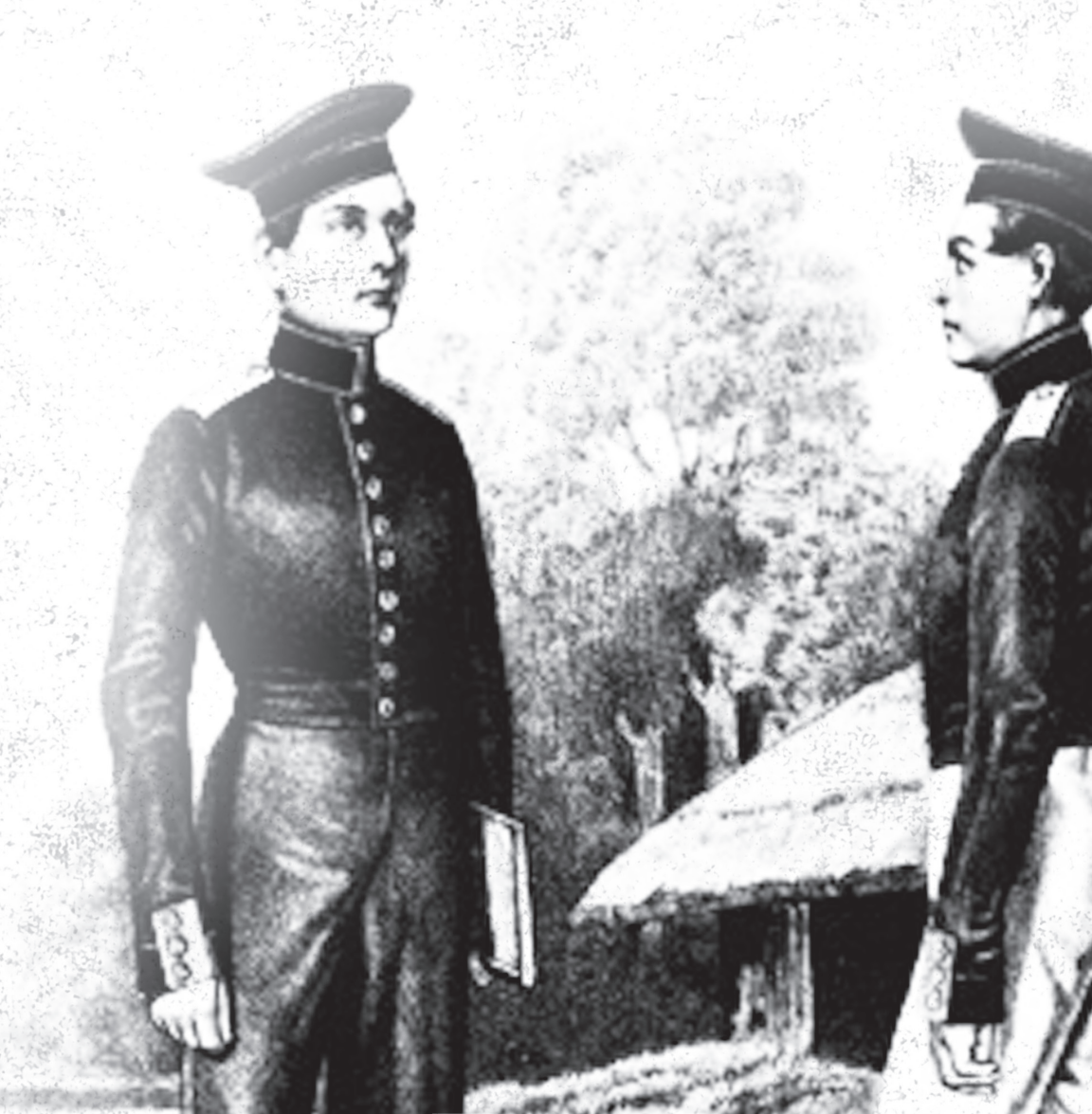
אחרי ההתוועדות, הקריב מענדליק את כוס הזוכית לאד"ש והפך את הכוס, ואד"ש לקח מפיון וניגב את הכוס, ומענדליק מזג לתוכו מי סודה, אד"ש שתה חצי כוס ואח"כ אמר שיר המעלות ובינתיים ניקו הכוס מהיין שהי' בשעת ההתוועדות, ומזגו לשם יין לברכת המזון. ואד"ש זימן והפסיק כידוע ב"ברשות" ואח"כ המשיך. התחיל בקול מ"כאמור", הפסיק והמשיך "פותח את ידיך וכו'". ואח"כ התחיל "ככתוב" והפסיק, ואח"כ המשיך ב"אכלת ושבעת וכו'". אח"כ ב"יעלה ויבוא" התחיל בקול מ"לחן לחסד ולרחמים", עד "והושיענו בו לחיים טובים", ואח"כ אמר "ובונה ירושלים" בקול והפסיק

הרבני וה

פעולות הצמח צדק עם הקנטוניסטי

התחילים

150 שנה להתסלקות הצמח צדק

פתיחה

"בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו, והקב"ה מצילנו מידם". תולדות עם ישראל במשך זמן הגלות רצופים היו צרות ומצוקות מאת המלכות השולטת, הן בגשמיות והן ברוחניות - ניסיונות לנתקם משמירת המצוות ולימוד התורה. בתולדות חב"ד היו אלו בעיקר גזירות השלטון הרוסי, שעד לדורנו, הדור השביעי, נלחם בכל דרך בדת ישראל.

אחת הגזירות שקנתה לה שם בהיסטוריה החבד"ית, היא "גזירת הקנטוניסטים", שהיוותה ניסיון לנתק את ילדי ישראל עוד בטרם עמדו על דעתם משמירת המצוות. רבותינו נשיאינו, ובראשם אדמו"ר הצ"צ, שבתקופתו היתה עיקר גזירה נוראה זו, לחמו בכך ופעלו בכל תוקף נגד גזירת שמד זו.

בסקירה שלפנינו נעשה ניסיון ראשון מסוגו ללקט את כל הידוע לנו אודות פעולותיו של הרבי הצמח-צדק לביטול הגזירה, השפעתו על החיילים החטופים, ועד לביטול הגזירה מכל וכל.

התפתחות הגזירה הנוראה

מאז ומתמיד, היתה עבודת הצבא ברוסיה הצארית חובה אישית על כל אזרח, למשך זמן ארוך של 25 שנה. כך נוצרו סיפורים רבים אודות ניסיונות התמימים בתומכי תמימים לחמוק מהגיוס, עוד הרבה לפני גזירת הקנטוניסטים. אלא שחובה זו היתה מוטלת על האזרח עצמו, וכך היתה מוטלת עליו המשימה - להתפטר בדרכים שונות מהגיוס, או לברוח.

הצאר ניקולאי חידש את הגזירה, שבכל קהילה ועיירה, יהיו ראשי ממונים לספק לצבא מכסת לוחמים קבועה (חמשה אנשים על כל אלף איש). כך נגרם קושי רב לראשי הקהילה, שהיה עליהם להחליט את מי לשלוח לצבא, ואת מי לפטור. פעמים רבות נטו ראשי הקהילה לשלוח את פושעי העיירה, הגנבים וכדו'. בקהילות רבות לא הצליחו לקבוע ולהתאים את המכסה, ובבוא העת היו מגיעים חיילים מזויינים ולוקחים בעל כרחם ילדים צעירים יותר מהמכסה לצבא, והקהילה אף היתה נקנסת בהתאם.

הכללים שהיו מלפנים בצבא הרוסי קבעו, שחייל שקיבל את הרשות להינשא ונולד לו ילד, הילד שייך לצבא, ונקרא בשם "קנטוניסט". הוא נשלח לבסיס מיוחד (שנקרא "קנטון") ושם גידלו והכינו אותו עד גיל 18, אז החל את שירותו למשך 25 שנה.

מאוחר יותר החליט הצאר "לגמול חסד" עם הקהילות היהודיות, והסב את הגזירה מלקיחת בחורים צעירים לבסיסים מיוחדים אלו - ללקיחת ילדים קטנים. ההנחה שעמדה בבסיס ה"חסד" שבדבר היתה, שלקיחת אדם צעיר שברוב המקרים כבר עמד בראש משפחה בעלת כמה וכמה נפשות, היא אכזרית יותר מלקיחת ילד צעיר שאינו צריך לפרנס ולדאוג לאף אחד. אך המטרה האמיתית שעמדה בתיקון חוק מרושע זה, היה רצונו של הצאר להעביר את ילדי ישראל על דתם, ולנצל את כישוריהם המיוחדים לצבא הרוסי.

גזרה איזומה זו אשר כמותה לא היה בתולדות עם ישראל, נכנסה לתוקפה בקיץ תקפ"ז, והתקבלה ע"י קהילות ישראל בתדהמה וצער בל יתואר. כל קהילה אשר דבר הצאר הגיע

אליהם, כינסו את ראשי הקהילה ודנו בפעולות האפשריות. היו קהילות שראשיהם הגיעו למסקנה שצריך לערוך הגרלה בין כל ילדי הקהילה, אך בקהילות אחרות לא הסכימו לקחת סיכון, מחשש שמא יפלו בגורל בני הרב או העסקנים החשובים...

הגזירה התחלקה לשני אזורים: מרכז רוסיה, ומערב רוסיה שנקרא "תחום המושב". מידי שנתיים, היתה נדרשת מכל אזור מכסת ילדים שיישלחו לצבא. כשהגיעה זמן ה"נאבאר" והיו צריכים לשלוח מכסה נוספת של ילדים לצבא, היו ילדי העיירה בורחים ומתחבאים בעיירות

גם הלבבות החזקים כצורי חלמיש נמסו ונהפכו למעיני מים

תקצר כח כל עט, ותלא יד כל סופר, לתאר ולצייר התמונות המבהילות, זעקות השבר והיללות של האמות, האבות ומשפחת נפש האומלל, הנתפס בידי החוטפים, הקורעות ושוברות הלבבות לשברי שברים. החוטפים פרצו הביתה בלויית אנשי צבא מזוינים, ובורע חטפו את הילד מאת הוריו, ונשאוהו בזרעותיהם אל המשמר, המוכן מפקידי העסקנים המפקחים על הנאבאר, להחזיק שמה את הבחורים והילדים הנתפשים על מנת למסרם לצבא.

ההורים רצו אחרי החוטפים בקול מר צורח. האמות והנשים מתופפות על לבותיהן ותולשות שערות ראשן... גם הלבבות החזקים כצורי חלמיש נמסו ונהפכו למעיני מים, לשמע היללות והקינות של האמות: בני! בני! הלואי מבטן שכלתיך בטרם נולדת! אוי ואבוי לי, אם תמסר עתה להיות עבד לעבדים, לדוש בשרך על בלי התגאל באכילת טרפות, אבחר לנפשי אם לקברות יובילוך עתה, אז במחולות אלוהי אותך ואשוש, כי תקבר בקברות ישראל. אוי לי! אללי לי! אם יגולגלו עצמותיך בקבר בני נכר אכזרים, מרוב ענוים ומכות רצח בני בליעל. אלי, אלי, קחה נא נפשי תחת נפש בני, ופדאהו מרדת שחת מידי היונים הרצחנים. אנשים! האם שדי שחת אתם? ואם בני אדם, מדוע תחרישו על הרצח שרצחו את בני האמלל? ותעמדו מרחוק ואין מציל.

כה צוחו בקולי קולות מרטו שערות ראשיהן, וקרעו בגדיהם מרוב יגון, וכה עמדו לפני חלונות בית המאסר בצוחות ויללות, עד אשר התעלפו, ונשים רחמניות נשאו אותן על כתפותיהן הביתה. וכה היו באים, בימים הראשונים למאסר בניהם, ועמדו לפני חלונות בית המאסר לבכות ענות תנים, על פרי בטנם האסור שמה, עד עבור שבועות מספר וכחם נתרפה, ואז באו רק פעם או פעמים בשבוע.

מננינות כאלה נשמעו ברחובות העיר, וביתר ברחוב של בית הסוהר, שפלחו כליות ולב השומעים, והורידו גם המה דמעות כנחל. אבל נאלמו דומיה מבלי יכולת לפצות פה, כי היתכן להם לבטל את הגזירה!

(מתוך זכרון יעקב, ספר זכרונותיו של ר' יעקב ליפשיץ (תקצ"ח - תרפ"א) ח"ג עמ' 114)

אחרות, או שהיו הולכים להסתתר ביערות למשך שלושה חודשים שלמים עד שיחלוף הזעם. לאחר שראשי הקהילה סיימו לשלוח את המכסה הנדרשת, היו חוזרים הילדים להעיירה עד ל"נאבאר" הבא. כשהבינו חוטפי הילדים (שנקראו "כאפערס") שהילדים בורחים בזמן ה"נאבאר", התחילו לעקוב אחרי הילדים והיו חוטפים אותם ממקומות המסתור.

ה"כאפערס" היו שרויים בלחץ תמידי למלאות את הכמות הנדרשת בזמן הנדרש. ולכן לעיתים לא הבחינו בגילאי הילדים והיו חוטפים גם ילדים בגילאי שמונה או תשעה, בכדי להשלים את המכסה. לעיתים קרה שהילדים לא היו כשירים לשרת בצבא, והחוטפים נדרשו להביא אחרים תחתיהם. בשל כך החליטו החוטפים לחטוף יותר מהכמות הנדרשת, ורק אם לא היה צורך בהם, היו משחררים אותם.

החוטפים החזיקו את הילדים באחד הבתים ברחבי העיירה, או בבתי הכנסת. וניתנה רשות להורים לבוא לבקר את ילדיהם עד שהחילים יבואו לקחת אותם לקנטון.

ביום המיועד, יצאו כל בני הקהילה ללוות את הילדים אל העתיד הלא ידוע. במילות פרידה מלוות בדמעות וככי נפרדו הורים מילדיהם. הבכי נשמע בכל פינה בעיירה, לא היה איש שבא ללוות את הילדים ולא הזיל דמעה. גם לאחר הליכה של כמה וכמה קילומטרים יכלו הילדים לשמוע את בכי הוריהם מרחוק.

כשהגיעו לקנטון, שובצו הילדים בקבוצות. כל קבוצה מנתה 10 ילדים, שנשלחו לאיכר מגושם ש"יחנכם" מחדש - על מנת שבסופו של דבר ימירו את דתם ויתנצרו. קשה לתאר את היסורים והסבל שהיו מנת חלקם של הילדים אצל האיכרים הנבערים.

אחת הדרכים להתפטר מחובת הגיוס, היתה לחתן את הילד כבר בגיל תשע עם נערה בוגרת, עוד לפני שחלה עליו חובת הגיוס. המגייסים היו מתחשבים בכך שהם כבר נשואים, והם היו נפטרים מהצבא. אולם פיתרון זה יצר בעיות של עגונות רבות שבעליהן נחטפו, ולא ידעו היכן הם נמצאים.

בעיירות מסוימות נטלו בני הקהילה את הדין לידם והמיתו את החוטפים במיתות משונות, כדין "מוסר". אם על ידי הטבעה בנהר בזמן שהם הלכו לטבול, או השלכתם לתנור בית המרחץ.

מספרם של הקנטוניסטים היה בלתי-פרופורציונלי: מתוך כשבעים אלף יהודים שגויסו לצבא בימי ניקולאי הראשון, עמד מספר הצעירים מתחת לגיל שמונה-עשרה על חמישים אלף.

הגזירה האיומה הגיעה לקיצה בשנת תרט"ז, בכ"ה מנחם אב, על ידי הצאר אלכסנדר השני, בנו של הצאר ניקולאי הראשון. אחרי שראה שלעולם לא יוכל לנצח את ילדי ישראל, ואפילו ילד רך בשנים העדיף לשים קץ לחייו, ולא להמיר את דתו חס ושלום.

לאחר ביטול הגזירה שבו חיילים רבים לחיק יהדותם ואף הקימו קהילות שלמות של "קנטוניסטים". ביניהם בלטו גם ילדי חסידי חב"ד רבים, אשר סבלו מגזירה זו ביותר מאחר שרוב קהילות חב"ד באותם ימים, היו בתחום הגזירה ברוסיה.

ציון כ"ק אדמו"ר הזקן
בהאדיטש

• פרק א •

פעולות אדה"ז ואדמה"א בענין הגזירה

נבואה גלויה

שנת תקע"ג. אדמו"ר הזקן מיטלטל בדרכים המסוכנות והעקלקלות בואכה רוסיה. לא להיות ולו יום אחד תחת שליטתו של "הרוצח הכללי הידוע בשמו", כפי שמכנה אותו אדמו"ר האמצעי באחד ממכתביו.

במכתב מיוחד שכתב אדמו"ר הזקן לחסיד הנודע ר' משה מייזליש, מבאר הוא את סיבת התנגדותו העיקשת לנפוליאון, על אף מחלוקת שהיתה לו בעניין עם "גדול אחר בישראל". וזלה"ק:

"כך הראוני לי במוסף ביום א' דר"ה באם שינצח ב"פ [בונפארט] יורם קרן ישראל, ויורבה העושר בישראל אבל יתפרדו ויתנתקו לבן של ישראל מאביהם שבשמים, ובאם שינצח א' [אלכסנדר] יושפל קרן ישראל ויורבה העוני בישראל, אבל יתענגו ויתקשרו ויתחברו לבן של ישראל לאביהן שבשמים".

עד לכאן הכל מובן וידוע, והכל כבר למדו והתפלפלו במכתב זה בעת עיונם בשיחת הדבר-מלכות לשבוע פ' וישב. ברם, בשורה הבאה במכתב כותב אדמו"ר נבואה מובהקת על גזירת הקנטוניסטים, וזלה"ק:

"וזה לכם האות שבקרב הימים יוטל מחמד עיניכם? ויתחילו ליקח אנשי חיל מאחינו בני ישראל".

בשנת תקפ"ז, סמוך להסתלקות אדמו"ר האמצעי, החלה הגזירה האיזומה ואלפי ילדי ישראל נחטפו מבתיהם לעבודת הצבא.

סיבת הגזירה

בעקבות המצב הנורא שהחל עם פרוץ הגזירה, יצא אדמו"ר האמצעי למסע מיוחד להאדיטש לאוהל אביו אדמו"ר הזקן להתפלל לביטול הגזירה, ובדרך חזרה ממסע זה חלה אדמו"ר האמצעי והסתלק. בדרכו לליובאוויטש חנה אדמו"ר האמצעי בניעושוין, וביושבו שם אמר מאמר דא"ח המיוחד העוסק בענין השעה "להבין ענין לקיחת אנשי חיל מישראל ביד נכרים". לפני המאמר אמר כ"ק אדמו"ר האמצעי:

"אני ידעתי זה עוד שבע שנים מקודם כשהיתי על קבר אאמו"ר נ"ע שראיתי אז שיש קטרוג גדול על בחורי שונאי ישראל (כסוד שבע יפול צדיק וקם הגזירה) ונשכרה רוחי בקרבי כי הבנתי וידעתי שבודאי יהי' זה במשך הזמן, ואח"כ בעת חתונת בתי³ נתקבצו אלי אנשים רבים וקנים ונערים יודעים ומבינים לשמוע דא"ח והייתי שמח בהם שמחה גדולה מאד עד אור הבוקר וכסבור הייתי שנתבטלה הגזירה, ואח"כ כשהלכתי להתנמנם קצת בא אלי אאמו"ר נ"ע ויאמר לי מה אתה שמח בנערים הללו שנתקבצו אליך האם לא ידעת מהקטרוג שהולך ומתגבר. ותיכף נשברה רוחי בקרבי שבודאי הוא מלקיחת בני"י לאנש"ח [בני ישראל לאנשי חיל]".

במאמר נדיר זה מבאר אדה"א ענינים נשגבים, ואולי מתוכם ניתן להבין את סיבת הקטרוג מלמעלה:

"מ"מ יש קטרוגי' לומר שמה שעושים איזה מצוה היא רק כמ"ש מצות אנשים מלומדה.. ולזה נעשה תיקון לבטל הקטרוג תיקוני דגברא ולתיקוני דעלמא, היינו שהוא ית' הממליך מלכים ולו המלוכה כמ"ש "לב מלכים ושרים ביד ה'".

ונותן בלבם לגזור הגזירה שגזורים מלמעלה על האי והאי גברא שיטב בעיניהם והכל [הוא] בכדי לראות אם יש לו רעו"ד, דהיינו שנותנים אותו בידיהם, והמה מעבירין תער על זקנו ופאות ראשו ואונסים אותו לחלל שבת וכדומה איסורים רבים, ומחמת הצער שמצערים אותו בגשמיות יצעוק לבו אל ה' בקול מר באמרו אלי אלי למה עזבתני רחוק מישועתי דברי שאגתי, ולמה נבראתי כ"א לעשות רצונו ית' ולא נולדתי לבהלה וריק, ועתה אללי לנפשי איך שנתרחקתי כ"כ עד למאד עד שאינני יכול כלל לקיים ולעשות את כל דברי התורה הזאת, ואפילו הפ"ז מצות עשה שנשאר ברכה [והמשכה] מעת חורבן הבית, שזה חלקינו לנו ולבנינו

(2) כנראה שמדובר על אדמו"ר האמצעי שנסתלק מיד בתחילת תקופת הקטנוניסטים, כמסופר בפנים.

(3) לאדמו"ר האמצעי היו שבע בנות. על כולם יודעים מתי התחתנו חוץ מהרבנית מנוחה רחל שהתחתנה עם הר"י יעקב כולי. (ועוד שהיא היתה קטנה משאר אחיותה, חוץ מהרבנית שרה שהתחתנה בתקפ"ו, וכאמור החתונה היתה שבע שנים לפני פטירתו בשנת תקפ"ח).

כל ימי חלדינו, ונוגע לו זאת לעומקא דלכא ובמסתרים תבכה נפשו ממש [וחייו אינם חיים ממש] ומבקש מה' קרבינו לעבודתיך וטהר כו'.

והנה כשנודמן אח"כ לידו איזה מצוה ואפשר לו לקיימה אזי ישמח ותגל נפשו עלץ לבו בה' וירנן נפשו בישועת ה' [זאת], ובשמחה של מצוה [רבה] זאת נתגלה שיש לו רעו"ד ואזי נק' ירא ה' בשלימות, היינו אף שאינו יכול לקיים כמה וכמה מצות, מ"מ בהצער שמצער א"ע מהעדר אותן המצות נחשב לו כאלו עשאם. והרי הוא מקיים את העולם כמ"ש וצדיק יסוד עולם ונתבטל הקטרוג".

• פרק ב •

פעולות אדמו"ר הצמח-צדק

ב'חוץ' תשכל חרב

תקופת נשיאותו של אדמו"ר הצמח-צדק היתה שקטה מאוד 'מבית'. המחלוקת שפרצה בזמן הבעש"ט והמגיד והתעצמה ביתר שאת בימי נשיאותם של אדמו"ר הזקן ואדמו"ר האמצעי, שקטה לחלוטין. שמו של אדמו"ר הצמח-צדק נישא בפי כל כגאון עצום בנגלה ובחסידות ותשובותיו ההלכתיות היו לשם דבר. אולם דווקא אז, החלו הצרות והרדיפות מ'בחוץ', בדמות גזירות חדשות שניתכו חדשים לבקרים על ראשי היהודים, כאשר יוזם והוגה הצרות היה הצאר בעצמו.

תכלה היריעה מלתאר את המאבק העיקש שניהל אדמו"ר הצמח-צדק בתופעת ההשכלה ההרסנית שפשטה במחנה ישראל, וכבר רבות נכתב בעניין, גם ע"י רבותינו נשיאנו. אולם בסקירה זו נשתדל להביא מעט מפעולותיו בעניין הצלת נשמות ילדי ישראל - הקטנוניסטים.

פעולות רבות יזם הרבי על מנת להיאבק בגזירה. הפעילות, שנעשתה כמוכן בחשאיות מוחלטת, נחלקה לשלושה וועדות:

א. עסקנים שעברו בין הקהילות השונות, ודיברו עם ראשי הקהילה כיצד להפחית את המכסה, ואף להחרים מקהילתם את אותם משתפי פעולה, החוטפים.

ב. 'חברת תחיית המתים' אשר תפקידה היה להציל את הילדים שכבר נחטפו ע"י חיילי הצאר. הם היו משלמים לחוטפים סכום הגון, והם מצידם דיווחו שהילדים הללו מתו בדרך.

ג. קבוצת חסידים שהיו הולכים לבסיסים בהם היו נמצאים הילדים, ומעודדים את רוחם שימשיכו לקיים תורה ומצוות על אף הסבל הנורא.

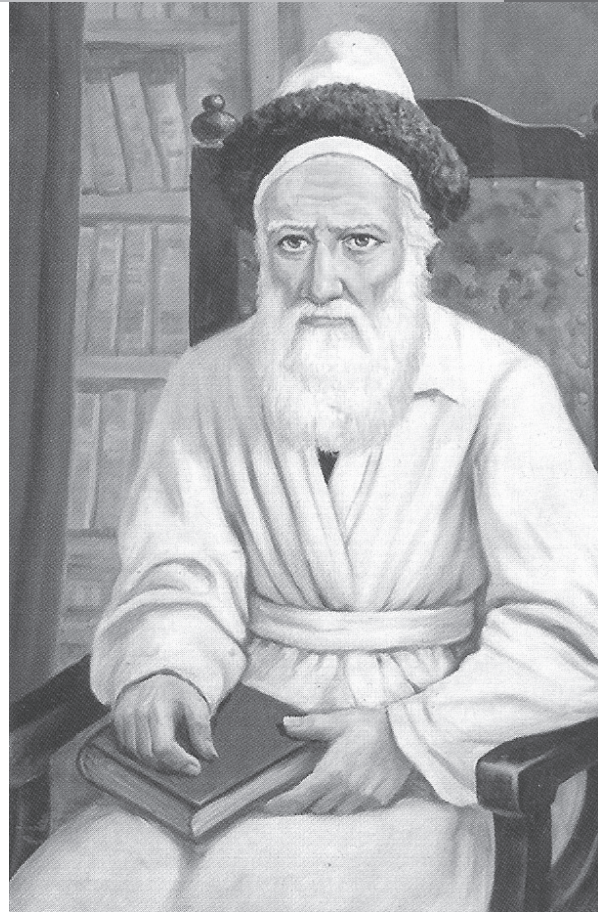
הפרעות מצד המשכילים

פעולות אלו הצליחו להיעשות בחשאיות הראויה, ואף נשאו פירות רבים, עד שנת תקצ"ח-ט לערך, אז החלו המשכילים להעליל ולהלשין בפני הצאר שהרבי מפריע ונלחם בגזירותיו.

תנועת ההשכלה באותה תקופה החלה לתת את אותותיה, וניסתה בכל כוחה להילחם בכל הקדוש והיקר לעם היהודי. המשכילים, אשר היו בעצמם יהודים חרדים לשעבר, לא בחלו בשום אמצעי על מנת להכריח את אחיהם להשתוות בהתנהגותם אליהם, ועבדו לצורך כך בשיתוף פעולה מלא עם הממשל הרוסי, אשר האינטרסים שלהם היו משותפים - לחנך את הדור הבא של היהדות בצורה שתתאים להשקפת עולמם ובניגוד למסורת היהודית.

מי שבעיקר 'הפריע' להם בעבודה זו, היה אדמו"ר הצמח-צדק, וכמסופר בארוכה בקונטרס "הצמח-צדק ותנועת ההשכלה" המתאר את סיפור הדברים לפרטיו.

בשלב מסוים החליטו המשכילים לנסות לעצור את מעשיו של הצמח-צדק, ולכתוב הלשנה לצאר. לצורך כך, הם שלחו מרגלים חשאים לליובאוויטש, ועל סמך התרשמותם מהנהגת הרבי ומשיחותיהם עם החסידים, ערכו את כתב ההלשנה, שסעיפיו היו:

א. אדמו"ר הצמח-צדק שולח כסף לחוץ המדינה ובכוונתו למרוד במלכות.

ב. אדמו"ר הצמח-צדק עוזר לקנטוניסטים לברוח מהצבא ושולח למחנות אוכל כשר וכו'.

ג. אדמו"ר הצמח-צדק מתנגד לתנועת ההשכלה.

את מכתב המסירה כתב וניסח לבלר שהיה ידוע בכינוי 'הערשעלע חשך'. סופר זה היה ידוע לשמצה כאחד אשר תמורת סכום כסף, היה מוכן לשרת את האינטרסים של השוכרים את שירותיו, ויהיו אלו הדברים החשוכים והשקרניים ביותר. במכתבו זה הוסיף וכתב שרבינו מזהיר את חסידיו לבל ישלחו את ילדיהם לצבא, ושולח שליחים לכל הקהילות להוכיח את ראשי הקהילה על כך שהם חוטפים ילדים ושולחים אותם לצבא.

לאחר שסיים המנוול לכתוב את אגרתו הנבזית, הוא העתיק אותה בשלשה עותקים. את הראשון שלח לשר של פלך מאהליב; השני להגנרל גובערנאטאר מוויטעבסק; והשלישי לשר הבולשת הגראף בנקדרוף האחראי על המחלקה השלישית בפטרבורג. כשכר על עבודתו, קיבל הערשעלע 25 רובל מהמשכיל ניסן רוזנטהל.

כמובן שלא היה די לו בסכום הנכבד שקיבל, ומיד שם הוא את פעמיו לאחד ממכריו החסידיים ובשורה בפיו: נכתבה על אדמו"ר הצ"צ הלשנה נוראה ואיומה. אם רק יאות החסיד לשלם לו סכום כסף גדול, הוא יביא לו העתק מן כתב ההלשנה... כמובן שהחסיד שילם לו מיד את מבוקשו, וכך נודע לחסידים על תכניות המשכילים ועל המכתבים והכתובות שהיו רשומות על המעטפות.

החצר בליובאוויטש תחת מעקב נכד

כאשר הגיע מכתבם של המשכילים לידי שר ההשכלה מר אובארוב, הלה התרתח מזעם. העלבון הגדול שנגרם למלכות הצאר מכך שאיזה יהודי מליובאוויטש חושב שהוא יפריע לממשלה בתכנית גיוס הקטינים היהודיים, העלה את חרון אפו. אובארוב שלח מכתב לשר הבולשת הגארף בנקדרוף, ובו שפך את כל כעסו על הרבי. הוא הוסיף והזכיר לשר הבולשת, שלפני חמישים שנה דנו את אותם אנשים כמורדים במלכות (כוונתו למאסר אדה"ז) וכמעט שהם התחייבו מיתה. בסיום המכתב הוא מורה לו לבדוק מה טיבו של הרבי הצמח-צדק.

בשנת תר"א נשלח המפקד פולקובניק וואיצעך לליובאוויטש, על מנת לחקור את רבינו ולערוך חיפוש בביתו. מטרת החקירה והחיפוש היתה לבדוק האם אדמו"ר הצ"צ פועל נגד הממשלה. כשגמר את מלאכתו, שיגר מכתב חזרה אל הגנרל פרייגאנג, שבו הוא מתאר כל מה ששמע וראה על רבינו. בתחילת המכתב הוא כותב שרבינו נכד של אדמו"ר הזקן שעזר לרוסים במלחמה נגד נפוליון, ובהמשך המכתב כתב שרבינו אדם מבוגר וקצת חלש, בקושי מדבר רוסית ומתנהג בצניעות; אך יש לו השפעה חזקה לא רק על חסידיו אלא גם על יהודים אחרים, וכולם רואים בו תלמיד חכם עצום.

אחרי חלופת מכתבים בין הגנרלים, הוחלט שצריך להמשיך לפקוח עין על רבינו בסתר, היות שיש חשד על רבינו שעוזר לחסידיו להתנגד לתכניות הממשלה. האחריות על כך ניתנה למשטרה החשאית שיעקבו אחרי מעשה רבינו. אחרי זמן קצר הגיעו לליובאוויטש כמה פקידים מהמשטרה החשאית שידעו את שפת האידיש על בוריה, בשביל לעקוב אחרי רבינו. מטרת בואם נתגלתה תוך זמן קצר והחסידים נוהרו מפניהם.

פעולות אלו מצד המשכילים, לא זו בלבד שלא הרתיעו את הרבי אלא אף חיזקו את מאבקו, אשר התנהל מעתה ביתר חשאיות. באותה תקופה (תר"א) פתח הצמח-צדק את הישיבה בליובאוויטש.

אפיוזודה מעניינת אירעה בהקשר עם הישיבה בליובאוויטש: באחד הימים גילו שני החוטפים זונדל מייטין ואייזיק גינזבורג, שהגיע לשישיבה, קבוצה בת שלושים קנטוניסטים שברחו מידי החיילים. חדורי תאוות נקם הם הזעיקו את שוטרי הצאר, וחישה מהר הגיעו פקידים משטרה מכל מחוזות האזור והקיפו את חצר רבינו והישיבה. הפקידים ערכו ביקורת יסודית בה בדקו את מסמכיהם של כל תלמידי הישיבה, אך לא מצאו דבר פלילי והם נאלצו לעזוב ולחזור כלעומת שבאו, כועסים ורותחים.

• פרק ג •

פגישת הצ"צ עם מאות חיילים

סיבת קריאת רבינו לפטרבורג

כה ברוכה ומוצלחת היתה פעולתו של אדמו"ר הצ"צ בתחום, עד שגם השלטונות כבר לא יכלו להתעלם מהם. ברור היה להם ולחברי 'חברת מפיצי השכלה' שהם לא יכלו לצלוח את מזימתם להעביר את ילדי ישראל על דתם (ע"י חינוך חיצוני, וע"י גיוסם של הקנטוניסטים) כל עוד נמשכים הפעולות האמרות.

בשנת תר"ג, ביוזמת תנועת ההשכלה ובהובלת הממשל, הוחלט על קיום אסיפה מיוחדת (היא 'אסיפת הרבנים בפטרבורג' הידועה) בה יטלו חלק נציגים יהודיים מכל זרמי היהדות - חסידים, ליטאים וגם כאלו שאינם מקפידים על קלה כבחמורה. המטרה הרשמית של האסיפה היתה לשמוע את נציגי כל הזרמים השונים ביחס למצב, ברם הסיבה האמיתית היתה לכפות על הרבנים (ובמיוחד על אדמו"ר הצ"צ) את דעת הממשלה, ולהכריח אותם לחדול ממעשיהם אשר נוגדים את רצון הממשל.

לאסיפה נקראו: כ"ק אדמו"ר הצמח צדק, כנציג עדות חסידים; הרה"ג ר' יצחק (ר' איצ'עלע) מוואלאזין (בן הר"ח), כנציג עדות המתנגדים; הגביר ר"י האלפערין, כנציג מעמד הסוחרים; והמשכיל בצלאל שטרן, כנציג המשכילים והפורשים מדרך ישראל סבא. המתורגמן באסיפה היה המשכיל מנדלשטם.

סיבות נוספות עמדו לנגד עיני הרוסים בקריאתו של הצמח-צדק עצמו לפטרבורג. כוונתם היתה להשביט אחת ולתמיד את פעולותיו של הרבי במאבקו נגד ההשכלה וחסידות הקנטוניסטים, על ידי כך שיאסרו על הרבי לעזוב את העיר פטרבורג לנצח. כך יוכלו להשגיח עליו תמיד תחת עינם הפקוחה.

כדי להשיג את מבוקשם ולהגשים את זממם, לא בחלו הרשעים בשום דבר. אופן התנהלותם בימי האסיפה, היה לנסות להראות לרבי סבר פנים יפות ולכבדו ולתת לו כל אשר ירצה, ובלבד שיסכים להתפשר בענין האסיפה. במשך כל חודשי הוועידות קיבל הרבי בית גדול עם מספר חדרים, שם שהה עם עשרות החסידים שהגיעו לבירה לשהות עם הרבי ולדאוג למניינים וכו', כמו כן דאגו לו הרוסים למזון ולדברים נוספים, העיקר שיסכים להנמיך את עוצמת התנגדותו למהלכי הממשלה. דבר זה מסביר גם מה הניע אותם לאשר את פגישתו עם הקנטוניסטים, כפי שיוספר לקמן.

אך באסיפה זו, במסירות נפש על טבעית, עמד הצמח-צדק איתן כנגד כל הצעה הכי פשוטה אשר מלווה בפרצה כלשהי בתורה ומצוות. קורות ימי הוועידה כבר הועלו על הכתב במקומות שונים, וכל הרוצה יטול ויקרא, אולם רק נציין כי ה'קידוש-השם' שנעשה מאסיפה זו בקרב שאר גדולי ישראל היה עצום, והכעס מצעד המשכילים היה גדול לא פחות. במהלך שהותו של הרבי בפטרבורג הוא נאסר כ־22 פעם במעצר בית, וכל מעצר למשך כמה וכמה ימים, אך הרבי נשאר בשלו, והודיע להם ללא מורא: "לא יפחידוני גם העונשים הקשים ביותר".

המפגש הראשון

סמוך לעיר הבירה פטרבורג, בעיר קרונשטט, שכן בסיס של הצבא הרוסי. בבסיס זה שירתו מאות חיילים יהודים-קנטוניסטים, חלק גדול מהם היו בגדוד האספנים, חיל הרגלי וחיל הפרשים. כאשר הגיע לאוזני החיילים דבר ביקורו של הצמח-צדק בעיר הבירה, עז היה חפצם לעורר את נשמתם העייפה והמיוסרת במפגש מחיה עם הוד כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק, והם התחננו בפני מפקדיהם אשר יאשרו את הפגישה.

שרי הממשלה הסכימו לחיילים להיפגש עם רבינו, ושלחו לאדמו"ר הצמח-צדק בקשה באם הוא יכול להיפגש עמם, במחשבה שכך יצליחו לשכנע את רבינו שיסכים למה שנאמר באסיפה.

ואת כל תיאור פרטי פגישות הצ"צ עם הקנטוניסטים סיפר אדמו"ר הריי"צ כפי ששמע מהחסיד הזקן ר' יצחק רובאשא, אשר שימש בקודש אצל כ"ק הצמח-צדק והיה נוכח בעצמו בכל פרטי העניינים).

בתשעה באב רבינו נסע לקרונשטט יחד עם כחמישים חסידים. החיילים ערכו לכבוד הרבי "מצעד צבאי" מיוחד בה נכחו כ־300 חיילים יהודים. לפני שהחל הצ"צ באמירת מאמר חסידות לפנייהם, אמרו החיילים לרבינו "רבי, עבדנו רבות עבורכם לצחצח ולמרק את כפתורי בגדי השרד, כעת עיבדו אתם עבורנו למרק ולצחצח את נשמותינו שהושחתו" ופרצו בככי. כמענה לדבריהם אמר רבינו את המאמר "מחיתי כעב פשע"ך" בשפת האידיש ובמילים פשוטות. לאחר אמירת המאמר הוסיף הצמח-צדק לעודדם ולחזקם לשמור על ענייני הדת, גם אם נדרשת

בשביל זה מסירות נפש, וסיים את דבריו בכך שחובה על כאו"א להתפלל על שלום מלכותו ומנהיגיו.

לאחר המאמר אמר הרבי לחיילים:

"כשם שצחצוח כפתורים הוא ע"י עפר ומים (כפי שהיו עושים בימים ההם) כך גם צחצוח הנשמות הוא ע"י עפר ומים: עפר הוא אותיות התהלים ומים הם דמעות".

אחד החיילים אשר שמע את דבריו האחרונים של הרבי הודעק ואמר: "רבי, כאשר יוצאים לכבוש עיר, עושים זאת לא מתוך דמעות אלא מתוך "מארש" של נצחון ושמחה". הרבי כביכול חזר בו, והסכים לדבריו של הקנטוניסט וביאר זאת בעבודה שכיבוש היצר הרע צ"ל מתוך שמחה⁴.

כשסיפר זאת הרבי בשיחה מיוחדת לפני הקפות בשמח"ת, הוסיף הרבי ואמר: אותו קנטוניסט פעל שמאו העבודה אצל רבותינו נשיאנו היתה באופן שכל העניינים הם תמיד מתוך שמחה.

השפעת הביקור על החיילים היתה אדירה, ובלשונו של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ: "המקרה הלוז עשה רושם גדול בין הקאנטאניסטין, וכעין הזדמנות הנה בהחדשים ההם התגיירו עוד שלשה כפרים (כשני אלפים איש) בפלך מאמארא, ובהגיע קרוב לימי אלול דרשו (לא בקשו אלא דרשו) הקאנטאניסטין מאת פקידיהם אשר יתנו להם הרשיון ללכת אל פטרסבורג להרבי מליובאוויטש. גם מרעועל ועוד איזה מקומות נשמעו בקשות כאלו".

בהזדמנות אחרת הדגיש אדמו"ר הרי"צ את פליאת הענין שהיה זה ממש נס שהפקידים הסכימו לבקשת החיילים שרבינו יבוא לבקדם, היות שכל מטרתם היתה להרחיק את החיילים היהודים מכל זיק וקשר של יהדות. וכאן הרי מדובר בביקורו של אדמו"ר הצמח-צדק, שנלחם בגורות הצאר בגלוי ללא פחד ומורא.

המפגש השני

המפגש בקורנשטט עורר סערה עצומה. מכל עבר הגיעו בקשות של חיילים קנטוניסטים נוספים, שדרשו גם הם להפגש עם אדמו"ר הצ"צ ולשמוע ממנו דברי עידוד וחיוק. לאחר הלחצים והבקשות הרבים שהגיעו לקיים מפגש נוסף, נאלצו מפקדי הצבא לאשר את הדבר, ולכל החיילים שביקשו זאת, ניתן האישור לבוא לפטרבורג לבקר את רבינו.

4 משיחת כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א - ליל שמח"ת (קודם הקפות) תשכ"ז.

5 בספה"ש תש"ה (לה"ק) עמ' נו כתוב, שהצ"צ ענה להם: "זהו חייל, חייל יודע רק זאת ויותר מזה אין הוא יודע, עליו לציית לגנרל, הגנרל מצוה ללכת הרי הוא הולך גם למקום של סכנה, יותר מכך אין הוא יודע, וללכת הוא הולך בשיר לכת ולא בדמעות. ברם הגנרל יודע דבר נוסף, גם הגנרל הולך בסכנה, גם הוא הולך עם שיר הלכת, אך הגנרל יודע עוד דבר, והוא: להתחשב ברצינות המצב, דבר שדורש ממנו דמעות".

6 אג"ק כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב עמ' קה.

הרבי יצא אל החצר, ואמר לפניהם את המאמר ד"ה "שמע ישראל" בשפת האידיש ובמילים פשוטות וברורות. הדבר פעל בהם התעוררות עצומה

דער
„שמע ישראל“
 וואס
אדמו"ר רשכבה"ג הצמח צדק

מליבאוויץ וצלה"ה האט גערעדט אין פעטערבורג פאר די סאלדאטען וועלכע דער צאר ניקאליי דער ערשטער ימ"ש האט אפגעריסען יונגעררהייט פון זייערע עלטערען, און די רייד האט זיי געמאכט אז זיי זיינען געקומען אידען און האבען ניט פארלארען די אמונה אז ה' אהר.

ניו יארק, תרצ"ט

בעקבות ההתעוררות העצומה שאחזה בחיילים וכהכנה למפגש הבא, שלחה הממשלה פקיד מיוחד לרבינו לומר לו, אשר היות ונעשה שערוריה אצל אנשי החיל בעקבות דבריו בקורנשטט, הרי שרי הממלכה שמו עליו עין וקבעו שהפגישה עם הקנטוניסטים תהיה בכיכר אשר נמצאת במבצר הפטרופבלי, שם יוכלו הם להתבונן בו ולהשגיח עליו.

בתאריך המיוחל - שלהי חודש מנחם אב (במ"א מובא שהיה בג' או ה' אלול) הגיעו יותר משש מאות חיילים למבצר הפטרופבלי להיפגש עם רבינו הצמח צדק.

הרבי יצא אל החצר של המבצר הפטרופבלי, ואמר לפניהם את המאמר ד"ה "שמע ישראל" בשפת האידיש ובמילים פשוטות וברורות. הדבר פעל בהם התעוררות עצומה, עד כדי שרבים מהם פשוט געו בככי מר על מצבם הקשה.

בסיום המאמר ניגשו לרבי מתוך קהל החיילים כ-15 חיילים שייצגו את כולם והתפתח דיאלוג מיוחד:

"רבי! אנחנו יהודים מוכים ודוויים, אין אנו יכולים ללמוד, אין אנו יודעים שום דבר, נתלים אנו באמונה, ויודעים אנו את המלים של תפילות ימי החול, שבת ויום טוב, ברכת המזון, וכמה פרקי תהלים מבלי להבינן".

ענה להם הרבי:

"יהודי המאמין בהשם יתברך שהוא בורא העולם ומחיה את העולם על כל ברוואיו בהשגחתו הפרטית, ונתן לנו את התורה הקדושה ואת המצוות ויודע המלים של התפילות, ברכת המזון ומספר פרקי תהלים והוא אכן מתפלל מברך, קורא קריאת שמע ואומר תהלים, הרי הוא יהודי חזק ובריא, היו בריאים בגוף ובנשמה והשי"ת יביא אתכם בריאים לבתיכם".

לאחר סיום המפגש, ליוו את הרבי בדרכו - ברחובה של עיר - עשרות חיילים. כאשר ראו מפקדי הצבא את גודל עוצמת ההשפעה שיש לרבי על החיילים, החליטו לשנות את תכניתם המקורית. במקום לגזור על הרבי להשאיר בעיר הבירה, נפלה ההחלטה לשלחו בהקדם האפשרי בחזרה לעיירה ליובאוויטש, הרחוקה מכל בסיס צבאי, ואכן תוך ימים ספורים כבר היה הרבי בדרכו חזרה.

כשחזר הרבי ביום הפגישה למעונו בפטרבורג, במהלך ישיבתו עם כמה מהרבנים, דיבר איתם במעלת הקנטוניסטים. לימים חזר עליהם המשב"ק יצחק רובאשאו, אשר היה נוכח שם, בפני אדמו"ר הריי"צ:

"גזירת הקאנטאניסטן, אמר כ"ק אדמו"ר (הצמח־צדק), הוא מעין מלחמת היונים שהיתה מלחמה רוחנית, ואין לשער גודל יקרת וחשיבות תפלתם והתהלים שלהם למעלה יותר מן המתפללים בכוונת האריז"ל, כי כל עבודתם הוא במסירות נפש ומצד אמונה פשוטה, בלי שום תערובת שכל וידיעה, ועיקר הכל הוא מס"נ.

כשיבוא משיח צדקנו, אמר כ"ק אדמו"ר, יתענג ביהודים פשוטים בעלי מסירות נפש אלה. היכל מיוחד יהיה עבורם ובעלי המדע הגדולים ביותר יקנאו בהם. מי לנו גדול מהרב"ם המגיע לאמונה פשוטה מתוך הכרה, הנה הוא בדעתו הגדולה יתפלל על הכוחות הרוחניים שיש ביהודים אלה, החשים ומרגישים אלקות, על שיהודים פשוטים כאלה, עמי הארץ פשוטים ישיגו ויתעלו כל כך גבוה."

רבי! אנחנו
יהודים
מוכים
ודוויים, אין
אנו יכולים
ללמוד, אין
אנו יודעים
שום דבר,
נתלים אנו
באמונה,
ויודעים אנו
את המלים
של תפילות
ימי החול,
שבת ויום
טוב, ברכת
המזון

• פרק ד •

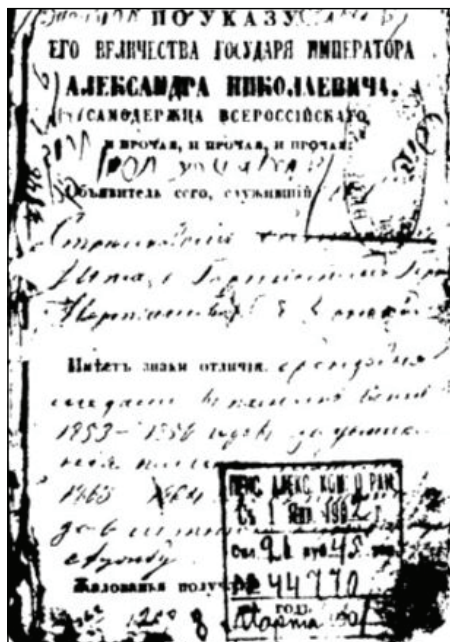
השפעת המפגש על ליבות החיילים

החיילים קופצים לנהר

דברי רבינו הותירו רושם רב בליבותיהם של החיילים. הללו לא שכחו את דברי רבינו גם אחרי שנים רבות. באחד מהימים, עת הגיע הצאר ניקולאי לאחד מהגדודים של הקנטוניסטים לצפות בתרגילים של החיילים, נהנה הוא למאוד מהחיילים שהראו עז וגבורה בתרגילים ושאל את מפקדם לשמם.

כאשר המפקד ענה לו בשמותיהם היהודים - יהודה, שמעון וכו', כעס הצאר עלי-כך שהחיילים האמיצים הללו אינם אלא יהודים, ומיד ציווה עליהם להמיר את דתם והבטיח להם הצאר שיעלה אותם לדרגה גבוהה יותר מאיפה שהם נמצאים כעת.

אחד החיילים ניגש, ויאמר לצאר: "לפני חמש שנים הגיע לכאן אדמו"ר הצמח־צדק ואמר לנו שגם אם הצאר בכבודו ובעצמו יצווה עלינו להמיר את דתנו, עלינו למסור את נפשנו ולא להמיר את דתנו". טרם הספיק הצאר לענות לדברי החייל, קפצו כל החיילים לנהר וטבעו.

תעודת שחרור של חייל קנטוניסט
ששירת 25 שנה

מרד הקנטוניסטים

בדור האחרון התגלו מסמכים רבים שהיו עלומים עד כה, ומתוכן ניתן לדלות פרטים מעניינים ובלתי ידועים סביב גזירה זו. בין המסמכים התגלתה פרשיה מסעירה ומופלאה, שייכתן ושורשיה במפגש זה של הצמח-צדק והקנטוניסטים בבסיס קרונשטט. במסמכים מובאת התכתבות סוערת בין ראשי הצבא והצאר, אודות המרד המוזר שפרץ במחנה קרונשטט (המחנה בו ביקר הצ"צ וחזר את המאמר דא"ח), כאשר חיילים יהודים רבים לפתע מצהירים שכל התנצרותם מזה שנים רבות היתה מן השפה ולחוץ, אך בפנימיות ליבם נשארו הם יהודים נאמנים.

במכתב מראש הדסק השני של לשכת המלך, מאוקטובר 1855, נכתב כך: על פי דיווח שהוגש לרום מלכותו אדוננו

האימפרטור אלכסנדר השני, 92 קנטוניסטים יהודים שהגיעו לבסיס הצי בנמל קרונשטאט הצהירו שהמירו את דתם באונס, וכעת רוצים לחזור לחיק היהדות. עכשיו הצטרפו אליהם עוד 11 חיילים ומספרם מגיע ל-103 איש. על פי כל זה הואיל אדוננו האימפרטור להורות לפזר את המורדים בין היחידות. ייתכן ששיבתם יחד גרמה ליתר עקשנותם בהתנהגות זו. כמו כן מורה אדוננו להעביר את העניין לטיפולו של אגף הפרקליטות של משרד הצי, ולערוך חקירה מדוקדקת של החיילים המתלוצעים ושל כל המפקדים המעורבים בפרשה.

לשם כך יש להפנות חוקרי משטרה צבאית מיחידת הדנדרמים לעריכת חקירות של פודפולקובניק דייקונוב והאוונטר אופיצרים שטיפלו בקנטוניסטים. יש לגלות את יוזמי ההתנגדות והמסיתים העיקרים, ואת יתר החיילים יש להפנות לשידול ושכנוע של כמרים צבאיים. יש להקפיד שכל הסרבנים מהדת הפרובסלבית⁸ יקיימו אורח חיים נוצריים כמקובל לחיילים".

החקירה הועברה לטיפול הפרקליטות הצבאית, והיא החלה בעבודת חקירה ושכנוע. כאשר נתגלו ופורסמו מסמכי החקירה, נשפך אור חדש על הפרשיה כולה. לראשונה ניתן לראות עדויות מכלי ראשון - הקנטוניסטים בעצמם - על מסע האימים שעבר עליהם ועל ייסורי הגוף והנפש שנכפו עליהם במאמץ שימירו את דתם. סך הכל נגבו יותר ממאה עדויות, ובהם

(8) הדת של רוסיה הצארית.

מופיעים דברים מחרידים ביניהם עדותו של חייל בשם אנדרי מלמוד:

"כפו עלי להמיר את דתי. הייתי במתח רב. ניסיתי להתאבד אך חברי מנעו ממני. אני נשאר יהודי ואינני רוצה להיות נוצרי בשום פנים. היו איתי סידור תפילין וציצית שלקחתי מהבית, וכעת הם הוחזרו ממני. את תשמישי הקדושה הסתרתי בתחנה אחרונה בדרך לארחנגלסק, שם אני וחברי חפרנו סליק ביער ובדרך חזרה לשירות פעיל הוצאנו אותם ממקום מסתור".

תיאור נוסף מהמרד של חיילי קרונשטט מצוטט מטקס המפקד שלפני פיזור החיילים העקשניים ביחידות הצבא השונות:

"המפקד שאל את חייליו "יש תלונות"? במקום תשובה פחדנית "אין", קיבל תשובה מפתיעה מפי 92 חיילים "יש", והתלונה: "אין אנו נוצרים, כפו עלינו את הנצרות. איננו מסכימים יותר להיקרא בשמות גויים, ודורשים את הזכות לחיות לפי דת אבותינו".

• פרק ה •

פעולות החסידים

הבטחת הצ"צ - 'עמי במחיצתי'

האזהרות הרבות שהזהירו את אדמו"ר הצמח־צדק, לא פעלו עליו כלל והוא המשיך לשלוח את חסידיו להציל ילדים קנטוניסטים.

בין הפעילים היה החסיד ר' חיים יהושע. בשנת תקצ"ו, בליל חורפי במיוחד, שמע ר' חיים יהושע נקישות על הדלת, הוא פתח ומצא לפניו שני יהודים עטופים בשמיכות מחמת השלג היורד בחוץ. הכניס אותם ר' חיים יהושע לתוך ביתו להתחמם ליד התנור והגיש לפניהם אוכל ומים חמים.

בזמן שהיית האורחים בביתו, יצא ר' חיים יהושע לרפת, ולפתע שמע קול בכי. ככל שהתקרבו, הבין שזה קול של ילד בוכה, והלך אחרי הקול עד שהגיע לעגלה של האורחים שלו.

צמרמורת עזה אחזה בגופו כשראה שני ילדים קשורים, אחד יושן והשני בוכה. הוא הבין שאורחיו חטפו את הילדים על מנת למסרם לצבא, וחשש שמא יחטפו גם את בניו. ר' חיים יהושע לא איבד את זמנו לשווא, שיחרר את הילדים מהחבלים ולקח אותם לבית אחיו מיכאל, שם סיפר לו על היהודים הנמצאים בביתו וביקש ממנו שישמור על הילדים. מיד אחר כך חזר לביתו וסיפר לבני משפחתו שהיהודים הנמצאים בבית הם חוטפים, וצריך לפקוח עליהם עין ולהיזהר מהם.

מיכאל האכיל את הילדים, והלך לבית אחיו ר' חיים יהושע. בראותו את החוטפים, התחיל לצעוק עליהם שאם הם רוצים להמשיך לחיות - שיעזבו את הבית מיד. בתחילה לא הבינו החוטפים שעלו על עקבותיהם, ואמרו שאלו בניהם של "עושה הזפת" הגר ביער שהשתגעו והוא ביקש מהם לקחת את ילדיו לרופא המתגורר בוויטעבסק. הוא לא הסכים לשמוע את דבריהם ודרש

מהם שיעזבו את המקום. מהר מאוד הם הבינו ששום דבר לא יעזור, ועזבו את הכפר.

אחרי חודש נסע מיכאל לאדמו"ר הצמח-צדק וסיפר לו את כל המעשה, פניו של אדמו"ר הצמח-צדק התמלאו באור של שמחה והוא הורה לו לשמור על הילדים במשך שנה ולאחר מכן להחזירם לבתיהם.

נתפס בידי המרגל

בעקבות המקרה הזה, החליט ר' חיים יהושע לעזור להציל ילדים יהודים מידי החוטפים על מנת שלא ילכו לצבא וימירו את דתם. כאשר סיפר על כך לרבינו, הסכים אדמו"ר הצמח-צדק לקבלו לחבורת הפעילים החשאית, וקבע עבורו סדר, שבכל חצי שנה יסע לכפרים שונים למשך שלושה חודשים לפדות ילדים מהחוטפים.

לר' חיים יהושע היו דרכים משלו לגלות היכן הילדים נמצאים. הוא היה מגיע לכפרים כסוחר בדים, וכבדרך אגב היה מברר אצל האנשים אודות הקנטוניסטים הנמצאים בכפר, ואחר כך היה הולך לפדותם מהחוטפים בכסף מלא. אחרי ששיחררם היו הילדים בורחים בחזרה לביתם, והיו מהילדים שלא יכלו לחזור חזרה לבתיהם והיה עליו להשיג עבורם מקומות מסתור. כשבע שנים עבד ר' חיים יהושע והצייל רבבות ילדים, ולמרות כל הקושי והפחד שמא יעלו על עקבותיו לא אמר נואש והמשיך בעבודת הקודש.

באחד הכפרים פגש אותו יהודי דובר לשון הקודש שהתעסק עם בדים, והתיידד עמו. במשך חודש שלם הוא עקב אחרי ר' חיים יהושע וראה את כל מעשיו. ר' חיים יהושע היה תמים, ולא חשד שידידו אינו אלא מרגל שבא לעקוב אחרי מעשיו. יום אחד, כשחיפש ר' חיים יהושע מקום מסתור עבור שמונה ילדים שעדיין לא נמצא מקלט עבורם, מצא ידידו שכבר נעשה שותף לפעולותיו מקום לשהה ילדים, ואת השניים הנתרים החליט ר' חיים יהושע לקחת עמו לביתו.

כשרצה ר' חיים יהושע לנסוע בחזרה לביתו, הגיעו שלושה חיילים מזוינים יחד עם אותו סוחר לעצור אותו. כשראו זאת הילדים, ברחו מהבית ורצו להודיע לחבריהם שהסכנה עדין לא חלפה, ומיד התארגנו כולם ועזבו את הכפר.

במשך כשבעה חודשים העבירו את ר' חיים יהושע מכלא לכלא אסור באזיקים, עד אשר הגיע לעיר וויטעבסק. שם רצו להעמיד אותו במשפט צבאי ולדון אותו במיתה כדין מורד במלכות.

הצלת ר' חיים יהושע

כשמע אדמו"ר הצמח-צדק שהחסיד ר' חיים יהושע נתפס, שלח את החסיד ר' סענדער יחיאל¹⁰ עם מכתב והוראות לחסיד ר' זאב וואלף¹¹ שהיה לו קשרים עם אנשי הממשל, שיעשה

(9) הרבי לא שלח את המכתב באמצעות הדואר, בכדי שמכתב זה לא יגיע לשרי הממשלה העוקבים אחרי מעשיו.

(10) ר' סענדער יחיאל בעצמו נשלח ע"י אדמו"ר הצמח-צדק לעורר את הקנטוניסטים להמשיך לקיים תורה ומצוות וגם עזר להם מבחינה כספית.

(11) ר' זאב וואלף היה בעל עסקים גדול בעיר וויטעבסק וכל אנשיו ופקידיו היו חסידים ואנשי מעשה.

הכל על מנת להציל את ר' חיים יהושע וזה לשונו הק':

"אהו' ידי עוז ה"ה הרבני המופלג הותיק ומשכיל וכו' כ"ש מו' זאב וואלף נ"י. גודל בקשתו ושאלתי עבור אוה"נ כריע כאח לי המוסר כתב זה נ"י לפקח בעינא פקיא בכל לבו ונפשו להועיל ולגמול חסדו ולמעני יעשה כו' ולזכור אהבת נעורים ואב הרחמים יעורר רחמיו עלינו ויתברך ממקור הברכות בחוט המשולש בני חיי ומוזני כנפשו ונפש אהו' מאז ומקדם ד"ש מלונ"ח ומבקשו מעומקא דליבא.."

מיד עם קבלת המכתב, הלך החסיד ר' זאב וואלף לשכנע את נציב העיר ואחרי מאמצים מרובים השפיע עליו שידונו את ר' חיים יהושע במשפט אזרחי רגיל.

בחזרתו של החסיד הישיש ר' גבריאל מחתונת נכדו לעירו, הלך אף הוא לנציב העיר שהיה איתו בידידות גדולה, ושכנע אותו לשחררו. הוא הסכים בתנאי שיעזוב את וויטעבסק בלי שאף אחד ידע מכל הענין, וכך ניצל ר' חיים יהושע ממות.

כשהשתחרר מהכלא, נסע ליחידות אצל הרבי שהורה לו להתגורר בעיר גלוצאוו, בירך אותו באריכות ימים, והבטיח לו "עמי במחיצתי" על שמסר את נפשו בשביל ילדי ישראל. לפני פטירתו ביקש ר' חיים יהושע מכמה חסידים שילכו לאוהל אדמו"ר הצמח-צדק להודיע על פטירתו, ולהזכיר את הבטחתו "עמי במחיצתי".

ביטול הגזירה

בשנת תרט"ז כ"ה מנחם אב בוטלה הגזירה על ידי הצאר אלכסנדר השני, אך מי שכבר התחיל לשרת בצבא היה צריך להמשיך עד לגמר השירות. לחיילים הקנטונסטים ניתן רשות להתגורר בכל חלקי רוסיה, בשונה מאחיהם היהודים שהיו מוגבלים בתוך 'תחום המושב'.

בעקבות ריחוקם מכל מסגרת של חיים יהודיים, היה קשה עד למאוד לעזור לאותם אומללים לשוב לחיי תומ"צ רגילים. כך נוצרו להם 'קהילות הקנטוניסטים' שהצטיינו בעקשנות יהודית ובמסירות נפש, אך מאידך היו יהודים פשוטים שכמעט ולא ידעו תלמוד והלכה.

אחרי הסתלקותו של אדמו"ר הצמח-צדק, המשיך אדמו"ר המהר"ש לפעול בקרב אנשי החיל לחזקם בתורה ומצוות. אף לקהילות האמורות שלח סוחרים חסידים, שהחזיקו אישורי מגורים מחוץ לתחום המשוב, שיתגוררו במקומות הללו ויעזרו לחיילים, יעודדו את רוחם וייסעו להם להשלים את שהחסירו בזמן ילדותם.

(מקורות: אדמו"ר הצמח-צדק ותנועת ההשכלה, התמים, אגרות קודש אדמו"ר הוקן אדמו"ר האמצעי והצ"צ, אגרות קודש אדמו"ר הריי"ץ, תולדות חב"ד ברוסה הצארית, ספר התולדות ועוד)

ה'קנטוניסטים' של דור השביעי

בשיחת י"ג ניסן תשמ"ה, עת סיפר הרבי את הסיפור הנ"ל, האריך הרבי בהפלאות העניין בכך שמפקדי הצבא עצמם הם שהזמינו את אדמו"ר הצ"צ, ובלה"ק:

"הצ"צ לא השתדל אצל מפקדי הצבא להרשותו לבקר את החיילים היהודים, כ"א להיפך - מפקדי הצבא באו אליו עם הצעה ובקשה שיבקר את החיילים היהודים וינאם בפניהם. כלומר: לא זו בלבד שלא היתה רדיפה מטעם הממשלה נגד אמירת דברי חסידות והפצתם, אלא אדרבה: הממשלה עצמה השתדלה בענין של הפצת החסידות, ובוה גופא - אצל אנשי חיל העומדים תחת פקודתם, ופקודה של צבא, שהמשמעת וקבלת-עול שם היא שלא בערך יותר מהקבלת עול שבחיים האזרחיים.

ההוראה מסיפור זה לימינו אלו: אמנם גרים אנו בארצות הרווחה וחיים אנו מתוך רווחה מכל מקום, ישנם יהודים שמפני סיבות שונות ומשונות הרי הם במצב של "קאנטאניסטען" ר"ל בנוגע ל"אידישקייט" שלהם, משועבדים ליצרם הרע כו.

ואדרבה, המצב אצלם גרוע הרבה יותר - מאחר שלפי דעתם הם "בני חורין", בה בשעה שבאמיתיות העניין הם "קאנטאניסטען" כמה גדול השעבוד כאשר "שמים שעבוד לחירות" לא רק ש"אומרים לחשך אור", אלא גם שמים חושך ואפילה לאור ("ואור גדול")!

ומזה מובן ג"כ גדול הרחמנות על יהודים אלו, ע"פ פתגם נשיא דורנו בשם אביו על מחז"ל "כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו" כמה גדולה הרחמנות על איש זה שהתורה (שהיא תורת חסד) אמרה אסור לרחם עליו!

וע"ז - ההוראה מסיפור הצ"צ הנ"ל: עלינו לדעת שגם "קאנטאניסטען" אלו, מצד פנימיות נפשם "דורשים" הם שיבואו להסביר להם עניני תורה ויהדות, ויתירה מזו: תורה בשלימותה ללא פשרות, ודוקא ענינים של פנימיות התורה (נשמתא דאורייתא)! אמנם הם "קאנטאניסטען" שלכל לראש זקוקים הם לכאורה ללימוד ה"אלף בית" ומ"מ, דורשים ותובעים ענינים של "נשמתא דאורייתא" דוקא! כי זהו מהותו של יהודי - שהוא "מאמין בן מאמין" ובגלל זה, מבלי הבט על הנהגתו ומצבו הגלוי, הרי הוא כלי מוכן לענינים הכי נעלים שבתורה עד לנשמתא דאורייתא.

כי זהו מהותו של יהודי שהוא "מאמין בן מאמין" ובגלל זה, מבלי הבט על הנהגתו ומצבו הגלוי. הרי הוא כלי מוכן לענינים הכי נעלים שבתורה עד לנשמתא דאורייתא.

וכפי שניתן ללמוד ג"כ ממחז"ל הנ"ל שבנ"י הם "מאמינים בני מאמינים": ענין זה נאמר למשה במענה על טענתו, אשר בנ"י, בהיותם תחת שעבוד מצרים ועובדים עבודת פרך. "לא יאמינו לי ולא ישמעו בקולי" (היינו דבריו אודות בשורת הגאולה).

(משיחת י"ג ניסן תשמ"ה, התוועדויות ח"ג ע' 1742)

ליו באוויטש וחזניה

תולדות ימי שליחי הציבור
במחיצת רבותינו נשיאנו

• ר' איסר החזן •

חזן עם "ראש ברזל"

בנוגע לחזנות בדורו של כ"ק אדמו"ר מהור"ש מצינו כמה תיאורים מעניינים בשיחות כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ. החזן בזמן זה היה ר' איסר. על ר' איסר החזן סיפר הרבי הרי"צ:

אצל הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק מוהר"ש היה חזן בשם איסר, הוא היה "ישוב'ניק". הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק "צמח-צדק" עשה אותו ל"ישוב'ניק". היה ירא אלקים ולמדן, כפי שהגדיר הוד כ"ק רבנו הזקן משמעותו של "למדן", על דרך משל גנב אינו מי שיכול לגנוב, אלא מי שגונב, כך גם למדן אינו מי שיכול ללמוד, אלא מי שלומד.

הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק מוהר"ש אמר: לאיסר יש "ראש ברזל", הוא יכול ללמוד שמונה שעות בלי הפסק. איסר החזן היה נוהג בישובו, שאחרי מעריב בתחילת הלילה היה שוכב לישון, קם בשעה שתיים אחרי חצות ולומד עד אור הבוקר.

על הנוסח בו התפלל ר' איסר מסופר:

לאיסר החזן היה נוסח מיוחד בתפלות הימים הנוראים, ובעיקר בתפלת ה"עבודה" של יום כיפור. כשהחל לומר את ה"עבודה" היה מכריז "אתה" ולא כדרך החזנים להתחיל את ה"עבודה" בהכרזה "אתה כוננת".

"והכהנים" של איסר

אמירת 'והכהנים' של איסר החזן היה מאורע מיוחד עליו מצינו מספר תיאורים:

באמירת כורעים של "והכהנים" היתה לו "תנועה", שמקובל שכך ניגנו בבית המקדש. כשאיסר החזן היה מנגן ב"כורעים" לא היה אף אחד בבית הכנסת שלא היה מוריד דמעות.

בליובאוויטש היה אדם בשם בערע אברהמ'קעס, אדם חזק ותקיף, שאמר: פטור נו, אני לא אבכה ב"כורעים" של איסר החזן. הוא היה מתפלל במנין אחר בעיר. פעם אחת בא לבית המדרש של הרבי לשמוע תפלת ה"עבודה" ביום כיפור מאיסר החזן, ועמד ליד הכיור. כשהחל איסר החזן לנגן "והכהנים" בהתלהבות גדולה, התחיל בערע אברהמ'קעס לרעוד וליבב, שהיה מוכרח להחזיק עצמו בכיור כדי שלא יפול.

את סיבת התעוררותם של השומעים עד שבאו לידי בכי הסביר הרבי הרי"צ:

"הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק אמר שזה לא היה כל כך מנגינתו של איסר, מאשר מכוונותיו של אבא - הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק מוהר"ש.

הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק הסביר זאת, על דרך הידוע, כשאומרים הפסוק "זכר רב טובך" בכוונות, נזכרים כל העומדים בעשר אמות מסביב על כל מעשיהם, עד כמה שכח זכרונם מגיע, כל אחד בהתאם לכוח הזכרון שלו, מה שהוא זוכר מינקותו.

להוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש היה חדר סמוך לבית המדרש בו היה מקבל אנשים ב"יחידות". אצל הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש היו שינויים בנוגע לתפלת מנחה. היה זמן שהיה מתפלל מנחה גדולה והיה זמן שהיה מתפלל בזמן הרגיל לפני השקיעה.

פעם באו הרבה אורחים חשובים. אחד מהם היה גביר, בעל עסק גדול, היה לו מלמד מיוחד, חסיד ולמדן, שהיה לומד אתו שיעור קבוע כל יום.

באמצע ה"יחידות" הפסיק אבא - הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש - והורה להתפלל מנחה. כשהתחלו לומר "אשרי" פרץ לפתע רעש גדול בבית המדרש. כל המתפללים, וביחוד אותו גביר, התעוררו בהתעוררות גדולה, כי נזכרו על כל הענינים הלא טובים שעשו במשך ימי חייהם, ובכו במרירות עצומה. היה זה בגלל שאבא הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש אמר אז בחדרו את הפסוק "זכר רב טובך" בכוונת.

אותו דבר - סיים הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק - היה באמירת ה"עבודה" על ידי איסר, שהתעוררות המתפללים באה לא כל כך ממנגינת "והכהנים" של איסר מאשר מכוונות אבא - הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש. אלא שמכל מקום היו זקוקים גם לנגינה.

הרבי מהר"ש עוזר לחזן

כ"ק אדמו"ר מוהר"ש היה בעל כישרון חזנות, ובהגיע לסדר העבודה ובפרט ל"והכהנים" היה מצטרף לשירת החזן:

הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש היה נוהג בשעת ה"עבודה" של יום כיפור להתפלל בחדר מיוחד שלידי בית המדרש הגדול. הדלת היתה פתוחה במקצת ומכוסה בוילון.

הסדר היה שבתחילה היו המתפללים כורעים, לאחר מכן היה החזן מתחיל לנגן "והכהנים". כשהחל החזן לנגן "והכהנים" היה הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש נכנס לאולם בית המדרש, מתיישב על כורסא ועוזר לחזן בנגינה. לפעמים היה מצטרף לנגינה ולפעמים היה מנצח בידי לפי תנועת הניגון.

על רום מדרגתו ועוצם דביקותו של איסר החזן ניתן ללמוד מהסיפור הבא:

"שמעתי מכבוד אמי זקנתי הרבנית רבקה נ"ע, שפעם ביום כיפור בשעת אמירת ה"עבודה" נפל בליובאוויטש רעם ופרצה שריפה בעיר. כהלה אחזה בבית המדרש, כי לא ידעו היכן פרצה השריפה, ולנוכח הלהבות והעשן חשבו שהשריפה הקיפה גם את בית המדרש עצמו. כמעט כל המתפללים ברחו אל מחוץ לבית המדרש. בגלל הרעה הבהולה והצפיפות הגדולה, נפלה אשה אחת בעזרת הנשים ושברה את הרגל ל"ע, ולמטה בבית המדרש נשארו מספר מצומצם של מתפללים שעמדו ליד הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש. שכן הם ראו שהרבי יושב על מקומו בלי שינוי. התלהבותו של איסר החזן באמירת ה"עבודה" היתה כליכך גדולה שלא שמע כלל מכל הרעש והמהומה שהיו בבית המדרש והתפלל כדרכו את סדר ה"עבודה" ו"כורעים" בלי שום הפסק.

(ע"פ ספר השיחות תש"ד לה"ק עמ' כד ואילך)

• ר' יחיאל דער חזן (הלפרין) •

על החזנים בליובאוויטש בשנים הבאות סיפר הרבי הריי"צ:

"בליובאוויטש היו בעלי תפלה: איסר החזן, שהתפלל עוד בחיי הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש, ראובן וואראבייטשיק ולאחר מכן בשנים האחרונות היה החזן ר' יחיאל הלפרין. . . סבו של החזן ר' יחיאל הלפרין היה מחסידיו של הוד כ"ק רבנו הזקן והיה מהראשונים שנסעו למושבות במחוז יקטרינוסלב והתיישב בגולאי פאל.

המושבות במחוז חרטון נוסדו על ידי הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק האמצעי והמושבות במחוז יקטרינוסלב נוסדו על ידי הוד כ"ק רבנו הזקן -

במשך הזמן ובגלל מסיבות חיים של האיכרים היה יחיאל - החזן - בהיותו ילד, רחוק מחינוך אמיתי. בעל בית מסויים עזר לו ללמוד נגינה, כי היה לו קול טוב ונעים. לאחר מכן היה סגן הרעזשיסאר של התיאטרון המאלי בחרקוב. פעם בא לחרקוב השד"ר ר' בערע וואלף קאזעווינקאו, כששמע יחיאל ממנו אודות חסידים, התעורר ונסע מיד לליובאוויטש.

ר' יחיאל הגיע לליובאוויטש בשנת תרמ"ג אחרי פטירתו של הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש, וממנו - ר' יחיאל הנ"ל - יודעים כמה מנהגי אבלות - ל"ע - כי הוא היה בליובאוויטש כמעט כל השנה הראשונה אחרי פטירת הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש.

לאחר מכן, נסע ר' יחיאל למוסקבה ושימש במשך שנים רבות כחזן באחד מבתי הכנסת הגדולים שם.

בשנת תרמ"ד נסע הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק למוסקבה והתאכסן אצל ר' בערע מאניעס, ור' יחיאל החזן שימש אותו. אז לימוד הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק את ר' יחיאל חזן את נוסחי הנגינה "סקארבאווע" בתפילות עלינו, והכהנים, אתה כוננת, סלח לנו כו', כי אנו עמך, ההפסק בוכך הי' מונה אחת וכו'.

(ספר השיחות תש"ה לה"ק עמ' כו)

• ר' מרדכי טלישבסקי •

כשהרבי הכריז "בשם טלישבסקי"...

במשך השנים, היה הרב טלישבסקי החזן ב־770 - בית משיח, ומי שהיה המכריז בזמן ההתוועדויות. מטבע הדברים, הוא זכה פעמים רבות להתייחסויות מיוחדות מאד מאת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א. בדברים שלפנינו נביא כמה מהם:

לפני י"ב תמוז שחל בשבת תשי"ב, נכנס הרב טלישבסקי ליחידות שגרתית, ובמהלכה הורה לו הרבי כי כאשר הוא ניגש לפני התיבה, עליו לשיר בסוף 'לכה דודי' עם המילים 'בשמחה ובצהלה'.

בעת התוועדות י"ד כסלו תשי"ד סיפר כ"ק אדמו"ר שליט"א לרב מרדכי טעלעשעווסקי: "אין

פטרבורג האָבן בחורים אַמאָל אָפּגעדאַווענט ראש השנה אין 20 אָדער 50 מינוט כדי הערן תקיעות ביים רבי'ן. איר זיצט דאָ, איר מיט ב"צ גייט דאַווענט אָפּ, ווי לאַנג וועט עס איין דויערן?"

בליל שמחת תורה תשט"ו, הורה הרבי להביא למחרת להתוועדות את הילדים מגיל חמש ומעלה. למחרת, הגיעו כמה עשרות ילדים. הרבי הורה לתת להם מזונות, לברך יחידיו, ולנגן 'ממצרים גאלתנו'. לאחר מכן הורה הרבי לרב טלישבסקי לנגן 'המלאך הגואל' בניגון תפילת גשם...

בליל ב' דחג הפסח תשט"ו, לאחר שסיים את ה'סדר' בדירת הרבי הריי"צ, ירד הרבי להתוועדות, כפי הסדר שהיה נהוג אז, בו התוועד הרבי אחרי כל סדר שני. במהלך ההתוועדות הורה הרבי לנגן 'והיא שעמדה'. החסידים החלו לנגן ניגון אחר, שלא אליו התכוון הרבי. הרבי עצר אותם והחל לנגן בעצמו את הניגון המפורסם של ר' אהרן הגדול מקרלין, כשהוא פונה בתמיהה לר' מרדכי דוב: "אינך מכיר את הניגון?!" ר' מרדכי דב לא הכיר והרבי הגיב: "ס'איז א פיינער ניגון (וזה ניגון נחמד)".

בשמחת תורה תשל"ג, הורה לו הרבי להכריז בשעת ההתוועדות שקודם הקפות, ומכיון שהוא לא הכריז מדוייק, הכריז הרבי: "בשם הרב טלישבסקי: שא שטילער! מכריזים ומודיעים שכל אלו שלא עשו קידוש יעשו קידוש עכשיו וכפי השיחה הידועה של הרבי הריי"צ על קידוש לפני שבת. הכרזה נוספת: אלו שלא יכולים לעשות קידוש מצד הבריאות או מצד ענין אחר, שמישהו אחר יעשה קידוש ויציא אותם".

בשמחת תורה תשד"מ, כאשר חזר למקומו לאחר שכובד בהקפה השביעית, פנה הרבי אל הרב טלישבסקי ואמר לו שמכיון שיש לו קביעות להיות חזן ב-770 בראש השנה, והשנה לא ניגש מכיון שלא חש בטוב, שישיר משהו. הרב טלישבסקי שהבין שלא מצפים ממנו לחזנות של ימים נוראים, החל לנגן בשמחה 'עלינו לשבח' בניגון הידוע.

• ר' משה טלישבסקי •

באחת הפעמים שהרבי הורה לר' משה טלישבסקי לנגן 'יהי רצון', הוא הוסיף תנועה קטנה ע"ד החזנות, אך ראה שהרבי לא היה מרוצה מזה.

בג' ההתוועדיות הבאות לא הורה לו הרבי לשיר, ורק בהתוועדות הרביעית שוב הורה לו הרבי לשיר, וכמובן ששר באופן הרגיל.

בהתוועדות פורים תשט"ז בין השיחות, ניגן הרבי את הניגון והיא שעמדה, כאשר הרבי בעצמו מנגן את כל הניגון מתחילתו ועד סופו וכל הקהל שותק ומאזין, כשהגיע הרבי לבבא האחרונה הפסיק ושאל: "איר ווילט מיר פארהערן אויף חזנות? גייט צו טעלישעווסקי! [אתם רוצים לשמוע ממני חזנות? לכו לטלישבסקי!] ומיד המשיכו הקהל את הניגון.

בשמחת תורה תש"כ, בזמן שהרבי לימד את הניגון "רחמנא" הורה הרבי לחזן הרב משה טלישבסקי לחזור על הניגון, ר' משה חזר על הניגון בנימה שנשמעה כחזנות. הרבי מיד הגיב: "תבירי ליבא מיט א חזנות?" [=שבורי לב עם חזנות?]

• ר' מרדכי ברקוביץ •

לקראת יוהכ"פ תשמ"ה ביקשו מר' מרדכי ברקוביץ להחליף את הש"ץ הקבוע ר' מרדכי טלישעבסקי אשר אינו חש בטוב. למרות שר' מרדכי כיהן כבעל תפילה בימים הנוראים בבתי כנסת שונים, מזה עשרים שנה, הוא לא ראה עצמו ראוי לעמוד לפני התיבה במניין של הרבי ב'בית חיינו'. אבל מי שהכיר את ר' משה פנחס כץ, ידע שכאשר הוא מבקש, אי־אפשר לסרב...

ר' מרדכי, שבכל מאודו רצה להאמין שמדובר בתפקיד חדי־פעמי, התקשר לר' מרדכי טלישעבסקי, והבהיר כי אינו מתכוון לקחת ממנו את ה'חזקה', אלא ניגש רק כ'שלוחו של אדם כמותו', ובשנה הבאה, יחזיר לו את התפקיד. הרב טלישעבסקי החל לבכות, ובהתרגשות רבה איחל לר' מרדכי הצלחה בתפקידו האחראי.

בערבו של היום הקדוש, עת נטו צללי ערב, נעמד ר' מרדכי ליד עמוד החזן עטור בקיטל לבן. הרבי עמד מימינו, על בימת התפילה, ולידו עמד הרה"ח ר' שמריהו גורארי, לו היתה 'חזקה' רבת־שנים להוציא את ספרי התורה מארון הקודש, ולהגיש לרבי את ספר התורה הראשון. בהתרגשות רבה המתין למעמד נורא ההוד של הוצאת שלושת ספרי התורה, המסמל את תחילת "כל נדרי".

לפתע נשמעו קריאות 'הצלה' מכל העברים. ר' שמריהו גורארי לקה בלבו וקרא תחתיו מול ארון הקודש. 45 דקות ניסו אנשי ההצלה לבצע בו פעולות החייה, כאשר כל אותה העת עומד הרבי על בימת התפילה ועוקב בעיניו הקדושות על המתרחש.

רק לאחר שאנשי ההצלה הוציאוהו אל בניין סמוך וקבעו את פטירתו, ירד הרבי מבימת התפילה אל ארון הקודש, לקח בידו את ספר התורה הקטן, ונתן בכך את האות להתחלת 'כל נדרי'.

מספר ר' מרדכי: "לאחר 45 דקות בהן עמדתי בין מבטו הנוקב והכואב של הרבי, לבין אנשי ההצלה המנסים להחיות את ר' שמריהו גורארי - הצוואר שלי היה תפוס לגמרי, כאילו יצקו לתוכי בטון. בנסיים ונפלאות הצלחתי לסיים את תפילת 'כל נדרי', שהיתה למעשה 'כל נדרי' הארוך ביותר בחיי", הוא אומר.

מקור הנוסח

"בכל שנה מחדש, עם התקרב חודש החגים, תקף אותי פחד פנימי חזק מגודל האחריות להיות החזן במניין של הרבי. במיוחד יראתי מהרגעים של 'כל נדרי', כאשר הרבי עומד לימיני עם ספר התורה. כל שנה מחדש, ביקשתי מהגבאים שיניחו לי, וימצאו משהו אחר", אומר ר' מרדכי.

באותן שנים שמע לראשונה את הנוסח החב"די של תפילות הימים הנוראים. במיוחד התחבר אל המנגינות של הרב שמואל זלמנוב, עורך ספר הניגונים, וכן הרב יוסף וויינברג.

"מכיוון שבשנים ההן לא היו נפוצות הקלטות של בעלי־תפילה, כאשר הייתי צריך לגשת לפני

העמוד בימים הנוראים, ניגנתי מתוך הזיכרון. לכן, המנגינות שלי מבוססות על המנגינות של בעלי תפילה הנ"ל, אולם בשינויים קלים", אמר ר' מרדכי.

• ביטויים וסיפורים מרבתינו נשיאינו •

טַאָרָאָם מַחְזָנוּת!?

אתם שואלים למה חסידים הינם נגד חזנים, זאת אומרת שבקלוזו חסידי עושים לעתים נדירות (בלבד) רעש מחזן.

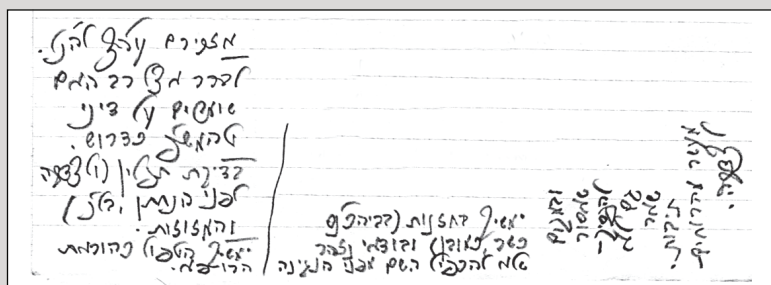
תשובה: חסידים בכלל אינם עושים 'טאראאם' ממה שלא יהי', כיון שטאראאם הוא ביטוי מהתפעלות חיצונית, אבל (משא"כ) התפעלות חסידית הינה ביטוי מרגש פנימי, שהוא דביקות, כלות הנפש, ההפך מ'טאראאם' חיצוני.

חסידים הינם בעד נגינה.

הביטוי לאהבת ישראל חסידית, בידידות של ריעים אהובים, בתנועה של אהבה לשני, בהשתתפות בשמחה של השני או ח"ו בצערו של השני, בא [לידי ביטוי] רק בנגינה, כמו ניגון שמחה או ניגון מרירות.

התפילת דביקות החסידית הינה מעיין טהור של השתפכות הנפש. לא רק הליכה לשעה מהעולם החומרי אלא גם שאיפה לעולם העדין רוחני אלקי באמת, הרואה בכל דבר רק את הנשמה והחיים של הדבר.

לא להכפיל השם בחזנות

אזכירם עה"צ [=על הציון] להנ"ל. לברר אצל רב האם שומרים על דיני טהמ"פ [=טהרת המשפחה] כדרוש בדיקת תפילין (ולצדקה לפני הנחתן, בל"נ) והמזוזות.

ימשך בחזנות (בביהכ"ס כשר, כמובן) ובוודאי נזהר שלא להכפיל השם מפני הנגינה ובמקום שאסור להפסיק - גם לא שאר תיבות. מעשר מהרווחים - לצדקה.

החזן ר' משה טלישעבסקי ע"ה
עומד חזן במחיצת כ"ק אד"ש מה"מ

חסידים הינם בעד בעל תפלה, בעד זה שהראש יודע לפני מי עומדים, דע לפני מי אתה עומד, זאת אומרת שהשכל משיג את ההדרת כבוד הגדולה שצריך שיהי' להבורא עולם ב"ה, והלב מרגיש ברגש את מה שהראש משיג.

חסידים מחשיבים את החזנים האלה שמותר להם על פי תורה להיות שליחי ציבור אבל חסידים - וכל היהודים היראי שמים - הינם נגד הזמרים שאסור להם על פי תורה להיות שליחי ציבור והם עומדים אצל העמוד נגד דיני התורה.

(אג"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ח עמ' תעה, בתרגום ללד"ק)

בין חזנות לניגון חסידי

באחת משיחותיו מסביר הרבי הריי"צ שישנם שלושה סוגי ניגונים, ובתוך הדברים מתייחס לניגון של חזנות:

בשנת תער"ב שהה הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק במקום הנופש מענטאן צרפת.

בפורים היתה התוועדות חזקה. נכחו אז הרב החסיד ר' יעקב מרדכי רבה של פולטובה והחסיד ר' יעקב הורביץ. כשהחלו לנגן, הנה הר' יעקב מרדכי שיהיה קפדן בטבעו, עשה תנועה של ביטול בידו, באמרו: לא זאת, לא ניגון של חזנות אלא ניגון חסידי. נענה הוד כ"ק אאמו"ר

הרה"ק ואמר להר' יעקב מרדכי: הזוכרים אתם מה שאבי - הוד כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש - אמר פעם על כך? ענה הר' יעקב מרדכי: לא, אינני זוכר.

וסיפר הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק שפעם בהתוועדות, אמר אביו - הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש - שישנם שלשה סוגי ניגונים: ניגון של חזנות, ניגון של תפלה וניגון חסידי. על הניגון של חזנות לא מדברים כעת. ידוע שבבית המדרש של המהר"ל מפראג היו העמודים - עליהם נסמכה התקרה - מלאים בתפלות של החזנים שלא עלו למעלה, וזוקקים לרחמים גדולים שניגון של חזנות יעלה למעלה.

(כאן הפסיק כ"ק אדמו"ר מעט, התעמק במחשבתו, ואמר: כאן יש לדלג קצת בסיפור.

ההבדל בין ניגון של תפלה לניגון חסידי הוא: ניגון של תפלה בא מתוך הכוונה, ואילו ניגון חסידי יוצר את הכוונה, התעוררות בלב.

כששמע הר' יעקב מרדכי את האמור, זלגו עיניו דמעות, ואמר: כיצד יכלו לשכוח על דיבורי אלה של הרבי - אדמו"ר מוהר"ש - שהביאו אותי אז להיכנס ל"יחידות". ענה הר' יעקב הורביץ ואמר: ואני לא שכחתי.

ר' יעקב הורביץ אהב להתפלל לפני העמוד. כששמע הדברים האמורים מהוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש ביקש את הגבאי ר' לוי'ק להכניסו ל"יחידות". והוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש הורה לר' לוי'ק לומר לו: עבורו - ר"י הורביץ - מספיקות המלים ששמע. מאז הפסיק ר' יעקב הורביץ לשמש שליח-ציבור, הוא אכן התפלל לפני העמוד, אבל בניגון חסידי.

(ספר השיחות תש"ד לה"ק עמ' יז)

"מפני חטאינו" של החזן...

בשנת תרס"ד היו בליובאוויטש אורחים מה'קולוניות' באזור חרטון. אחד מהם היה מבוגר, והשני היה צעיר ומנגן. הצעיר ניגן ניגונים שונים, וביניהם הוא גם ניגן קטע של חזנות על המלים "ומפני חטאינו". העיר האורח המבוגר: "דאס איז א אייגענער 'מפני חטאינו'..." (=ה'מפני חטאינו' הזה הוא שלו, של החזן (כלומר: החזן הלחין את זה בעצמו)).

אבל כ"ק אאזמו"ר הרה"ק לא חיך לשמע הדברים, אלא אמר: "אט דא איז דער גאנצער חסרון, אז יענעמס ומפני חטאינו איז אן אייגענער, און דער אייגענער מפני חטאינו איז יענעמס" [=כאן טמון כל החיסרון - שה'מפני חטאינו' של הזולת הוא של האדם עצמו, ואילו ה'מפני חטאינו' של האדם עצמו הוא של הזולת (כלומר: יחסו של האדם לחטאינו של הזולת חמור, כאילו הוא עצמו חטא, ואילו יחסו לחטאים שלו עצמו הוא קל, כאילו הזולת חטא)].

ה'זוארט' הזה הותיר רושם על השומעים. וישנו אדם שהיה נוכח במקום, ואחר כך מסיבות שונות הוא נמצא במצב רחוק ברוסיה, וכיום הוא מניח תפליין, לא מאהבת השם ויראתו, אלא מהרושם שה'זוארט' הזה פעל עליו.

(ספר המאמרים תשי"א עמ' 245)

חזן אצל הצ"צ

ביוהכ"פ [תרי"ח]. כל היום עמד רבינו [הצמח-צדק] והתפלל, לא אמר פיוט, ובנעילה היתה הדביקות מאוד מאוד בניגון ובזמרה עד כי כל הנמצאים אז שמה בכו במר נפשם מגודל הדביקות של רבינו. וכשגמר תפילתו התחיל הש"ץ הקבוע לחזור התפילה בקול רם, ונתבלבל בניגונו מרוב התפעלות והרושם שפעל עליו תפילת רבינו. ובפסוק "כי אתה סלחן לישראל" כו' התעכב רבינו שעה גדולה כו'.

(ספד"ש תורת שלום, עמ' 210)

החזן שהתפלל טוב

באחת השנים היה הרבי ה"צמח-צדק" חולה בראש השנה והתקיים מניין לתפילות החג בחדרו. מספר המתפללים היה עשרה, והרבי ה'צמח-צדק' היה אחד מהם.

אחרי התקיעות, כשהתכוננו לתפילת מוסף, חיפשו המתפללים שליח-ציבור מתאים. היה שם אברך חסידי אחד שידע להתפלל על פי ה"נוסח", אך הוא לא רצה להתפרץ ולהציע את עצמו ("ארויסשפארן זיך"). למעשה, הצביעו המתפללים על ר' שמעון שוחט והציעו שהוא יעבור לפני התיבה. מאחר שאחרי התקיעות אסור לדבר, רמז ר' שמעון בתנועות ידיים שהוא איננו יודע להתפלל על-פי ה"נוסח", אבל הרבי ה'צמח-צדק' רמז לו שיגש אל העמוד. מיד כאשר ניגש ר' שמעון אל התיבה, פרץ בכיות נוראות וכל המשך התפילה שלו היה מתוך בכיות עצומות. לאחר התפילה, אמר לו הרבי ה'צמח-צדק': מדוע אמרת שאינך יכול לגשת אל התיבה? הרי התפללת די טוב ("גאנץ גוט")!

("תשורה" ויילשאנסקי)

איפה שהשתדלת היה גרוע...

חסיד אחד, שהתפרנס מחזנות, הגיע פעם לליובאוויטש, והתכבד להתפלל לפני העמוד. לאחר התפילה היה קרוא ל"קידוש" אצל הרבי, אדמו"ר הרש"ב. בעת הסעודה הרהיב החסיד עוז בנפשו, ושאל את הרבי אם תפילתו נשאה חן בעיניו.

ענה הרבי: "דארט וואו דו האסט געוואלט מאכען גוט - האט ניט געטויגט" (באותם המקומות שבהם השתדלת במיוחד - לא היה מוצלח).

אחד מחסידי הרבי הרש"ב ביקש פעם הסכמה להתפרנס כחזן. הרבי הסכים לדבר, אולם בשלושה תנאים:

א. שלא יגש אל העמוד בלי טבילה במקוה. ב. שיכסה ראשו בטלית. ג. שלא יחזור פעמיים על מילה אחת, כדרך החזנים.

(שמועות וסיפורים ח"א עמ' 118)

גוי מונה מעות

פעם הגיע אברך חסידי לעיר הומיל, כדי להשתתף בהתוועדות עם החסיד רבי יצחק אייזיק עפשטיין. חסידי המקום כיבדו את האורח להיות שליח-ציבור.

האברך האריך מאוד בתפלתו, כך שלאחר שגמר רבי אייזיק את תפלת שמונה-עשרה, נאלץ להמתין עד שסיים האברך את תפלתו.

לאחר התפילה התעניין רבי אייזיק אצל האברך: מדוע הארכת כל-כך בתפלת שמונה-עשרה?

השיב האברך: "הלא צריך להיות כמונה מעות!"

אמר לו רבי אייזיק: "אבל תלוי מי המונה - יהודי, או גוי פשוט..."

בידיו תלוי הדבר...

הרבי מהר"ש אמר פעם לאחד מחסידיו, ששימש כשליח ציבור: בעל תפילה עומד על הסף. בידו לזכות את הרבים, ובידו להחטיא את הרבים.

(ספר השיחות תש"ב עמ' 96)

הוראות לחזנים

הוראת נשיאינו הק', אשר היורד לפני התיבה – ובפרט בימים הנוראים – יעבור תחילה על התפילות, ובפרט הפיוטים, לדעת לכל הפחות את פירוש המלות. ואף אם עשה כזה לפני שגה, הנה יעשה ככה גם בכל שנה קודם שיורד לפני התיבה בתור ש"ץ.

(אג"ק כ"ק אד"ש, יא, עמ' טז)

הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר [מוהרי"צ] להעובר לפני התיבה בראש-השנה ויוהכ"פ, לעבוד על פירוש הטלות לכל הפחות כפשוטו – הן של התפילה והן של הפיוטים – בימים שלפניהם.

(אג"ק כ"ק אד"ש, ז, עמ' שסג)

לז"נ

הרה"ח הרה"ת ר' **צביהירש** בן הרה"ח ר' **בן ציון**

נלב"ע ז"ך אלול ה'תש"מ

מרת **רבקה** בת הרה"ח ר' **צבי**

נלב"ע כ"ט תמוז ה'תשס"ב

שפריצער

הרה"ח הרה"ת ר' **יקותיאל דובער**

בן הרה"ח הרה"ת ר' **שניאור זלמן**

נלב"ע י"ג ניסן ה'תשמ"ח

מרת **בת־שבע** בת הרה"ח ר' **יחיאל**

נלב"ע ז' תמוז ה'תשע"ד

קלמנסון

"והקיצו ורננו שוכני עפר" והם בתוכם,

בהתגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

תיכף ומיד ממש

נתרם ע"י הרה"ת ר' **שמואל** וזוגתו מרת **שטערנא**

שרה שיחיו

שפריצער

לע"נ

הרה"ח ר' **משה נחום בן ר' מרדכי מענדל** ע"ה

קדנר

נלב"ע אחש"פ כ"ב ניסן ה'תשע"א